

אהלי טהרות

אהלות פט"ו מ"ה

פרשת ויגש תשפ"ג

שולחן מלכים

תוכן ענינים

בעניני טומאת גולל

א. בדין טומאת משא בגולל ואימתי חשיב גולל שפירש

תנו (פט"ו מ"ט), חבית שהיא מליאה משקים טהורים ומוקפת צמיד פתיל ועשאה גולל לקבר הנוגע בה טמא טומאת שבעה והחבית והמשקין טהורין. וכתב החזו"א (סי' ז' ס"ק ח'), ברכות י"ט א' תוד"ה מדלגין, וי"ל דאין מטמא אלא צד חיצון שבו אבל צד פנימי טהור כדתנן חבית שהיא מלאה משקין טהורין ומוקפת צ"פ ועשאה גולל כו' והחבית והמשקין טהורין, לדעת הר"מ דכשפירש מן הקבר הגולל טהור, יש לפרש דבריהם שאין הגולל טומאה אלא הנוגע בגולל טמא בטומאת המת, ואין נגיעה אלא מבחוץ והמשקין שבתוך החבית אינן כנוגעין בגולל. וכתוב על הגליון דו"ק מטומאת משא דס"ל לר' אליעזר [ודנו בו חכמים דפליגי] וכתוב בגי' האליהו רבה, ע"ש.

ובאליהו רבה (פ"ב מ"ד) כתב, טומאת אהל דגולל לא נפקא לן מידי דהא הגולל לא מטמא אלא בקבר סתום וכו'. וכשם שר"א מטמא בשאר גולל במשא כך מטמא בסוכה במשא, אלמא דגולל משום קבר סתום הוא דמטמא, וכתוב על הגליון: עי' לפי מש"כ בחזו"א סי' י' ו' סקי"ט דלכאורה לא שייך בזה טומאת משא¹ (ועיי' סי' ז' סק"ה ומשכ"ש בגי').

והנה תנו בזבים (פ"ה מ"ג), מפני שאמרו וכו', כל הנושא ונישא על גבי הנבלה טהור חוץ מן המסיט ר' אליעזר אומר אף הנושא. כל הנושא ונישא על גבי המת טהור חוץ מן המאהיל ואדם בומן שהוא מסיט. וכתב הר"מ: ומה שאמר ר' אליעזר אף הנושא כבר בארו התלמוד ותקנו ואמרו שענינו והוא שנושא, כלומר שהמסיט אינו מתטמא אלא אם היה נושא, לא שתהא מתחתיו. וכתוב על הגליון: לכאורה מת לדידי' כנבלה², דהא משא המת ילפינן לה מנבילה³ [וצ"ע במפרשים כאן⁴]. אך צ"ע מאהלות פ"ב מ"ד⁵, דר' אליעזר גופי' ס"ל דגולל ודופק מטמא במשא ו[גולל ודופק] לרמב"ם לא מיטמא אלא בעודם על הקבר ועיי"ש בר"ש בשם הספרי זוטא {דאיתא שם}, תאמר בגולל שאינו מטמא במשא לאחר פרישה, ע"ש⁶ [ואפשר דהרמה כל שהיא לא חשיבא פירשה וצ"ע שם]. וע"ש מסוכה וממעשה דבית דגן.

בדין אדם שנעשה גולל

עוד תנו, בהמה שעשאה גולל לקבר, הנוגע בה טמא טומאת שבעה. וכתב המשנה אחרונה. וכל שכן אדם דמיטמא בחייו אפי' בשאר טומאות. וכתוב על הגליון, ואית ל'י בעלות על גופו [ודו"ק על עבד כנעני שלון] למיעבדי' גולל. [עי' {אי מהני} להיעשות ע"י ולהיאסר בהנאה, ועי' בעבד כנעני, ועי' בעבד כנעני לאסרו בקונם ודו"ק ממקדיש עבדו], ועי' באחר ע"י מעשה⁷, ועי', [ואם] {האדם שנעשה גולל} הוא כהן, יותר להיטמא למתים {אי גולל הוא באיסור לכהן⁸ וגם ישנו {בטומאתו⁹ בפירש¹⁰}, דבלאו הכי טמא הוא¹¹, עד"ח].

1. וז"ל החזו"א, שאין קבר סתום מטמא בעצמותו אלא טומאת המת ממלא את כל עוביו שהרי כשפירש מן הקבר אינו מטמא.
2. היינו דגם במת דתנן לקמי' שם, כל הנושא ונישא על גבי המת טהור חוץ מן המאהיל ואדם בומן שהוא מסיט. בזה ס"ל לר' אליעזר דדוקא בומן שהמסיט נושא.
3. וכמש"כ הרמב"ם (פ"א מטו"מ ה"ב), טומאת משא מפי השמועה, וקל וחומר הדברים אם נבלה שהיא טומאת ערב ואינה מטמאה באהל מטמאה במשא שנאמר והנושא את נבלתם לא כ"ש.
4. עי' בתיו"ט שם שעמד בזה וכתב, אבל נ"ל דטומאת משא דבמת. לא למדוהו אלא בק"ו ממשא דנבלה. כמ"ש בספ"ק דאהלות ולפיכך דיו לבא מן הדין להיות כדנו. ושלא יטמא משא אלא א"כ הסיט כמו נבלה וקשה דאמאי לא פליג ר"א. ועיין בסוף משנה ו' ז'. והרמב"ם דפירש נבלה דהא דבעי דמסיט דוקא כשהנבלה תחתיו. ה"נ באדם מפרש כשהאדם נושא המת עליו מתטמא במשא. אמנם כשהאדם נושא ע"ג מת ולא היה מאהיל. שיש ביניהם מוחיצה מאהלת. או לא יטמא אלא אם הסיט. עכ"ל.
5. דתנן התם, הגולל והדופק מטמאין במגע ובאהל ואינן מטמאין במשא ר' אליעזר אומר מטמאין במשא.
6. שפירש שם הר"ש, אחר פרישה - אם מסיטה ממקומה או הפרישה ולא נשתייר ממנה אלא כית אותו וית מטמא במשא אבל גולל אם פירש מן הקבר אינו מטמא. עכ"ל. ולכאן' מבואר דכשמיט את הגולל אינו טמא כיון דפירש.
7. היינו אי מהני גס באדם אחר שאין לו בו קנין אלא שעשאו גולל או ע"י ע"י מעשה, [כגון שכפתו לצורך זה].
8. עי' שו"ע סי' שס"ט, ובתוס' בברכות י"ט ב' לשיטת ר"ת כתב דכהן מוזהר עליו, ובתוס' בכתובות ד' ב' ד"ה (עד), ועוד י"מ אף על גב דגולל מטמא באהל מ"מ יכולין לדלג ולטמאות עצמם בגולל דתניא במס' שמחות (פ"ד) כל טומאה שאין הנוזר מגלח עליה אין כהן מוזהר עליה ור"ת דמשושת היא דהא רביעית דם אין נוזר מגלח עליה כדתנן בניזר (דף נד. ו) ושם] וכהן מוזהר עליה.
9. עי' רש"י בעירובין (ט"ו א' ד"ה ומטמא) אם עשאו גולל לקבר מטמא לעולם באהל כמות עצמו, ואפילו ניטל משם, וע"ע כ"י (סי' שס"ט בבדה"ב), כתב הרשב"א בתשובה (ת"א ס' תעו) הגולל והדופק מטמאים במגע ובאהל בפני עצמן כמת עצמו אף בפרושים מן הקבר. [ואף לדברי החכ"א דהרשב"א מודה בדר שאינו מק"ט, הרי אדם מק"ט.
10. דאי לאו הכי בלאו הכי טמא כשהוא על הקבר ואין איסור ליטמא ע"י מת נוסף, אבל לאחר שפירש אי חשיב עדיין גולל הרי הוא מטמא טומאת שבעה, ואין לו תוספת טומאה מחמת נגיעתו במת אחר.
11. ותניא במס' נזיר (מ"ב ב'), כהן שהיה לו מת מונח על כתיפו והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו יכול יהא חייב ת"ל ולא יחלל במי שאינו מחולל יצא זה שהוא מחולל ועומד.

שולחן מלכים

רבנו מרן הגר"ד לנדו שליט"א א

שאלת חכם

הגאון הגדול ר' יבונים שרייבר שליט"א ב

דברי חכמים

הגאון הגדול ר' דוד פינשטיין שליט"א ג

צורתא דשמעתתא

הגאון הגדול ר' איתמר גרבוז שליט"א ד

רווחא דשמעתתא

הגאון הגדול רב"צ חדש שליט"א ה

מתורת גאליציע

הגאון המופלא רא"מ באקאן שליט"א ו

נידונים למשיחא

הגאון רמ"א סלושץ שליט"א ז

מושגים באהל

הגאון רא"ד קורלנסקי שליט"א ח

טהור שבמקרא

הגאון רבי יצחק קורלנסקי שליט"א ט

באורי אהלות

אהלות פ"ט מ"ט מ"י י-יא

פני המשנה

הר"י גרשטיין שליט"א יא

מלחמתה של תורה

מו"מ יב-כ

למעיישה

הגר"ש פולק שליט"א כ

הגליון הבא יעסוק אי"ה בפט"ו מ"ט - מ"י

שאלת הכם

הגאון הגדול
ר' י. ב. שרייבר
שליט"א

משנה ח

הנה נודע הנידון אם עד ד"ט הוא טומאה דרבנן או שהוא רק גזירה של הרחקה, ולכא' ברא"ש מבואר שהוא טומאה דכתב בהל' טומאה דמת תופס ד"א לטומאה וכן לק"ש תופס ד"א, והיינו הדין המבואר בריש מי שמתו צריך להרחיק ד"א משום לועג לרש, ואם רק דין הרחקה הוא לא דמין אהדדי כי עוכלא לדנא, א"ו שהוא דין שגורו דעד ד"א נחשב מקומו של מת ואהכי הוא טמא ואהכי יש בו לועג לרש כשבא אל המת ומדבר שם ד"ת, והרי כ"ה הלשון "תופס מקומו", ואם הרחקה בעלמא הוא אינו תופס שום מקום, וכ"ה בתוס' הרא"ש בעירובין דף ל"א דכהן אינו מוזהר כי הוא טומאה דרבנן, ומבואר דטומאה היא, ומאיך כתב הרא"ש בהל' טומאה דא"צ ציון כי לא גזרו אלא על דבר המטמא באהל, אבל הרחקה שהרחיקו חכמים לא גזרו ציון, ומוכח דאינו מטמא והוא רק גזירה לאסור על כהנים, וסותר דברי עצמו, וצריך עיון.

האחרונים הוכיחו מהא דכתב הרמב"ם דינא דד"א דמת בהל' אבל ולא בהל' טו"מ דש"מ דאינו טומאה אלא הרחקה בעלמא, וכן מהא דלא מנה זה בהדי אבות הטומאות דרבנן בהקדמתו, אבל כד מעיינת בלשון הרמב"ם בהל' אבל מוכח לא כן, דז"ל בפ"ג הל"ג, מת תופס ארבע אמות שלו לטומאה, וכל כהן שנכנס לתוך ארבע אמות מכין אותו מכת מרדות, וכן אם נכנסו לבית הפרס או יצא חוצה לארץ, או שנשטא בדם תבוסה, או בגולל ובדופק וכיוצא בהן, מכין אותו מכת מרדות, מפני שהן אבות של דבריהם כמו שביארנו בהלכות טומאות מת, אבל אם נכנס לבית הקברות לוקה מן התורה, עכ"ד, הרי להדיא שדימהו לבית הפרס ולשאר אבות הטומאה דרבנן, וגם דאם הרחקה בעלמא היא ולוקה לפי שעבר על איסור דרבנן אין לזה שום שייכות לבית הפרס וכיו"ב, והי"ל לדמותו ללך לך אמרין נזירא וכו', ובודאי מבואר בזה שהוא טומאה דרבנן,

ומבואר בזה דדינו הוא דמת תופס ד"א לטומאה, והיינו דכל הד"א שלו דינם כמוהו שהם מקומו של מת, ומקומו של מת טמא כמוהו מדרבנן, ועיקרו של דין תופס מקומו אינו דין דרבנן, שהרי גם בלועג לרש אמרו דין זה, והתם מאי גזירה דרבנן איכא, ואטו מה גזרו, ועוד דיעוי' בכס"מ שהוכיח מהא דאיכא מכת מרדות הוא רק דרבנן, ומה צורך בזה לראיות, ואיך זה יהיה דאוריית', ומבואר דשורש ההלכה דמת תופס מקומו הוא דין דאוריית', דד' אמותיו הם מקומו, ומקומו של מת מקום טמא הוא כמו באהל, - ומה"ט הא מבואר בש"ך ס"ק י"ח דרך בבית שהוא מקום קביעותו ולא ברחוב, - ובתוס' הרא"ש הנ"ל מבואר דאין כהן מוזהר עליו דאינו עצמו של מת, ולמה אינו עצמו של מת הא מדרבנן גזרו אטו מת ממש, ומבואר דההלכה היא דמקום המת מקום טמא הוא, וזה אינו עצמו של מת, ואהכי לא מנהו הרמב"ם בהדי אבות הטומאות שאינו אב הטומאה כ"א שהוא דבר טמא, ולא דמדרבנן נחשב כהמת עצמו, ויתכן דמה דלהרמב"ם אסור מדרבנן הוא מדינא דלא יבא ולא מדינא דלא יטמא, וע"כ לא כתבו בהל' טו"מ, אבל ודאי אינו הרחקה בעלמא, ועי'.

משנה ט

הנה לעיל בפרק ב נחלקו אם גולל מטמא במשא, ויל"ע להמבואר בפירוש הרמב"ם במשנתנו דגו"ד טמאים מדין קבר שהם מכללו של הקבר א"כ למה שלא יטמא במשא, והא כל מה דנאמר בזה הוא שהוא כחלק מהקבר ומעתה דינו כקבר, וע"ש ברמב"ם בפיה"מ, וצ"ב מ"ט צריך ללמוד טומאת משא ממת, והלא אפשר ללמוד ק"ו מנבילה לגולל.

הנה לכא' במשנתנו מבואר דהגדר דגולל הוא לא שהוא עצמו הקבר אלא שהוא המחיצה של הקבר ונאמר בזה דמחיצת הקבר כמוהו, דהרי דעת ר"מ דאם עשה גולל מבהמה אין לה דין גולל, משום שהיה רבי מאיר אומר כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לא דופן לסוכה ולא לחי למבוי ולא פסין לבריאות ולא גולל לקבר, ומבואר בסוכה בדרף כד דהטעם בכולם הוא דבע"ח אין לו דין מחיצה ע"ש. וצ"ב מה ענין גולל אצל מחיצה. ונראה מבואר מזה דשורש טומאת גולל הוא בהיותו מחיצת הקבר,

ומאיך בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תקל"ז נקט בפשיטות דלדעת ר"ת דגולל הוא מצבה הרי המצבה אסורה בהנאה כשם שקבר אסור בהנאה. וצ"ב מה ענינו לדין קבר. ונראה מוכרח מזה דגדר הילפותא היא דגולל הוא מכלל הקבר, וממילא כל דיני הקבר עליו, ועל כן לדעת ר"ת דמצבה היא גולל הרי גם המצבה היא בכלל הקבר ואסורה

בהנאה, ואי נימא שהוא מתורת מחיצה לכא' כ"ז שייך רק לרש"י שהוא כיוסו הקבר, אבל לר"ת שהוא רק סימן ומצבה מה ענין זה למחיצה, וכבר כתב כן בתו"ט בדברי הרמב"ם דהגולל נאסר משום שהוא מכלל הקבר לא יתכנו לדעת ר"ת דגולל הוא מצבה, אבל בדברי הרשב"א הללו מבואר לא כן.

ומאיך הנה טומאת קבר היא רק בקבר סתום, אבל קבר שיש בו פתח מן הצד אינו מטמא מדין קבר, אולם כתב הרא"ש בפ"ב דמ"מ הגולל והדופק מטמאים, וכן מבואר בכס"מ פ"ב הט"ו בדעת הרמב"ם שם, וכן מבואר מדברי התוס' ברכות יט: ע"ש, אולם בהשגת הראב"ד סופ"ז מטו"מ מבואר דקבר שאין בו חלל טפח אינו מטמא מדין קבר, וממילא גם הגולל אינו מטמא, דאם אין קבר אין גולל, ולפ"ז מסתבר דפליג גם לגבי קבר פתוח דכיון דאינו מטמא מדין קבר ה"נ אינו מטמא מדין גולל, וכן משמע מדברי התוס' ותוס' הרא"ש סוכה כג. דגולל על קבר פתוח אינו מטמא, והיינו דכיון דטומאת גולל הוא מדין חלק מהקבר ועל כן ליכא טומאת גולל בלא קבר. ולכא' טעם החולקים משום דס"ל שהוא מצד מחיצת הקבר, וס"ל דגם בפתוח דינו כקבר רק דאינו מטמא אבל מחיצותיו מטמאים גם בכה"ג, וגו' דוחק, אבל עכ"פ לכא' רק אי נימא הכי א"ש, אבל אי נימא שהוא כהקבר עצמו ממש א"כ מה מקום יש לחלק בזה בין הקבר לגו"ד.

ומאיך הנה בפירוש מהקבר ידוע הפלוגתא בזה בראשונים, ולכא' אם הוא מתורת קבר אין מקום לטומאתו, אבל הרשב"א בתשו' תע"ו טימא גם בפירוש, והגם דהא לגבי איסור"נ ס"ל שהוא כי הוא חלק מהקבר, וסתורן דבריו אהדדי, ולומר שכיון שנשטא נשאר בטומאתו זה א"א כי אינו קבלת טומאה אלא הוא עצמו החפצא דטומאה, וכשפקע שמו פקעה טומאתו, והרי הוא כמת שקם לתחיה וכמצורע שנתרפא נגעו, ויעו"ש ברשב"א דביאר טעמו דטמא אף כשפירש, משום דגולל נלמד מאותו פסוק שנלמד דין חרב כחלל, וחרב הרי דינו כאבי אבות הטומאה גם לאחר שפירש מן המת, וא"כ ה"ה גולל, וכוונתו דחל עליו דין מת בפני"ע כמו בחרב שנשטא ממת דהוי כמת מצד עצמו, אבל א"כ אינו חלק מהקבר ולמה אסור בהנאה, אטו חרב כחלל אסור בהנאה כמת,

ומאיך הראב"ד שכתב דגולל חוצץ בפני הטומאה של המת, ואע"ג דכללא הוא דדבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה, שאני גולל שאינו מקבל טומאה כדחזינו מהא דאם פירש מהקבר נטהר, ואם המכוון הוא דמוה מוכח שהוא טמא רק מצד היותו חלק מהקבר א"כ אכתי דבר טמא הוא ואינו חוצץ,

והרמב"ם במשנתנו כתב דהא דבע"ח שעשאם גולל לקבר נטמאים אע"פ שבע"ח אינם מקבלים טומאה, היינו משום דאינם מטמאים מפני שנשטמאו הם אלא מפני שנעשו חלק מהקבר והנוגע בהם הרי נגע בקבר ומה"ט אם פירשו מהקבר נטהרו, עכ"ד. ומדבריו משמע שהוא גדר של כעין מחובר לטומאה או כדן יד לטומאה, אך הדבר תמוה מאד דא"כ מה נחלקו ר"א וחכמים לעיל בפ"ב במשא, והא יד מטמא גם במשא,

והתו' בסוכה כתבו דלא יתכן דבפירוש טמא דהא אפי' כשהוא על הקבר אין טמא אלא כנגד הקבר, ולכא' אינו מובן מה ענין זל"ז, דנהי דאין טמא אלא מה שכנגד הקבר היינו משום דמה שאינו כנגדו אין עליו שם גולל, אבל כשהיה על הקבר וחל עליו שם גולל שפיר יטמא אפי' בפירוש, ומה ראי' מזה, וצ"ל כוונתם דאי נימא דטמא גם בפירוש ע"כ שהוא טמא בעצמותו דגולל דבר טמא הוא וא"כ אמאי מה שאינו כנגדו טהור והא הוא גוש א' ודבר א' עם מה שמעל הקבר, ובכלל דוכתא דבר שמקצתו טמא כולו טמא, ובהכרח דגולל בעצמותו אינו טמא ורק דהנוגע בו כנוגע בקבר ואהכי מה שאינו כנגדו אינו כנוגע בקבר וא"כ פשוט דבפירוש טהור דשוב ל"ש לומר דהנוגע בו כנוגע בקבר, ומה יענו לזה החולקים.

והתו' בברכות י"ט ב' כתבו דגולל הגם דטמא מ"מ אינו נחשב כדבר המקב"ט שאינו חוצץ בפני הטומאה מחמת טומאת המת שתחתיו דמאחר דצד הפנימי טהור ממילא הצד הפנימי חוצץ, אבל התו' בשבת קנ"ב ב' כתבו דאינו חוצץ, ובמאי פליגי, ולכא' ג"ז תלוי בהנ"ל דאם הוא דבר טמא בעצם אינו מתחלק לצדדים לומר דצידו הפנימי אינו טמא דהכל דבר אחד, אבל אי נימא דמתורת מחיצה הוא ואינו טומאת עצמו אזי הצד החיצון הוא מחיצה והצד הפנימי אינו מחיצה, וכ"ז צריך עיון.

הר"ש הביא פלוגתא ב"ש וב"ה בתוספתא אם המשקין טמאים או לא, דב"ש מטמאים מדין מגע בגולל וב"ה מטהרים לפי שדימוהו לטהרה בלועה. וצ"ב דא"כ מ"ט בעי היקף צ"פ, והרי טהרה בלועה אינה מקבלת טומאה אף אם נוגעת בטומאה, וביותר דהא עיקר דין טהרה בלועה נלמד בחולין עא. מדין היקף צ"פ ואיך תלי תניא בדלא תניא, ועוד דהא הרמב"ם פ"כ ה"ה ס"ל דאין דין טומאה בלועה בכלים, וצריך עיון.

משווי מקום אחר וכמו שהאר"ק בזה הגר"מ והאר"ק בזה בכ"ד ואכמ"ל]. ולבד מכ"ז צ"ע דא"כ דהר"ש נמי ס"ל להך דינא דהצלת אהלים אמאי כשהביא הר"ש בפ"ח דכלים מ"ה להתוספתא דג' דברים מצילים באהל צמ"פ אהלין ובלועין, [דהוה מקור הדין של הצלת אהלים כמש"כ הגר"ח הנ"ל], נדחק הר"ש בהך דאהלין מצילין על הטהרה ולא על הטומאה ע"ש, ואי נימא דס"ל נמי להך דינא דהצלת אהלים אמאי לא מפרש להתוספתא מדינא דהצלת אהלים וכגוונא דמתניתין. ואולי נימא משום כ"ז דאין כוונת הר"ש לדינא דהצלת אהלים המבואר ברמב"ם פ"ז, אלא דינא אחרינא הוא, דס"ל להר"ש דהיריעות משווי למקום החצץ כאילו הוא חוץ לבית, ודין זה לא נאמר אלא על הטהרה ולא על הטומאה, והוה שכתב הר"ש דהכלים ניצלים דהוה להו ככלים שעל הגג ושחוף לכותל, ולכך נמי לא בעינן שיהיה בחצץ טפה, דלאו מדינא דאהלים אתינן עלה. ואלא דעיקר הך דינא צ"ע מהו, ומאיכא לפינן ליה, וצריך תלמוד בדבר.

בחדושי רבנו חיים הלוי פ"כ מטומאת מת ה"א כתב וז"ל, והנה בפכ"ד שם ז"ל בית שחלקו בנסרים או ביריעות אם חלקו מן הצדדים או מכלפי הקורות והיתה הטומאה בבית כלים שבין המחיצה ובין הכותל או שבין המחיצה והקורות טהורין, היתה טומאה בין מחיצה לכותל או בין מחיצה לקורות כלים שבבית טמאין שאין המחיצה מונעת הטומאה שלא תצא ותטמא וכו', וצ"ע מהא דפסק לעיל בפ"כ הלוי ז"ל וכן אם חלק הבית במחיצה מכלפי ארצו והיתה הטומאה בין המחיצה והארץ כלים שבבית למעלה מן המחיצה טמאין שאין האהלים מונעין טומאה כמו שביארנו, היתה הטומאה למעלה מן המחיצה כלים שבין המחיצה והארץ טהורין שהאהל מציל עכ"ל, הרי להדיא דאם הכלים למטה מן המחיצה והטומאה למעלה הכלים טהורים והוא בכלל אהל מציל על הטהרות ומ"ש הכא בפכ"ד דפסק דהכלים טמאים. האומנם דדברי הרמב"ם הם מפורשים במשנה פט"ו דאהלות אכן שם ניחא דהחילוק שביניהם הוא דבחצצו מכלפי הקורות הפתח הוא למטה בבית וטומאתו הוא משום דינא דסוף טומאה לצאת וכו' משא"כ לדעת הרמב"ם שמפרש דטעמא הוא משום דאין האהל מציל רק על הטהרות ולא על הטומאה א"כ הוא לאו בפתחא תליא מילתא, וקשה מ"ש חצצו מכלפי ארצו מחצצו מכלפי הקורות, ועוד דהלא כל עיקר דין אהל והצלתו הוא על מה שתחתיו לצד מטה אם על הטומאה אם על הטהרות וא"כ בהיתה טומאה למעלה וכו' הא חשיבא המחיצה לעולם אהל שעל הטהרות דדינו דמציל, ואם הטומאה למטה והטהרות למעלה חשיבא המחיצה אהל שעל הטומאה דדינו דאינו מציל וקשה בהך דחצצו מכלפי הקורות דמחלקינן להפך, עכ"ל.

והנה על קושיתו הראשונה של הגר"ח דמ"ש חצצו מכלפי ארצו מחצצו מכלפי הקורות, היה אפשר ללעולם ההצלה היא על החלק הקטן, ונראה דמש"כ הר"ש והרא"ש גבי כלים שבחצץ טהורים, 'דחשיב ככלים שחוף לבית ושעל הגג', אתי לישב את קושית הגר"ח, דמאחר וזהו גדר ההצלה א"כ רק את החלק הקטן אפשר להחשיב חוץ לבית ולא את החלק הגדול. [והיינו דמאחר וההצלה אינה מועלת על הטומאה נמצא דהטומאה בכל הבית, וגדר ההצלה על הכלים שבחצץ הוא דמשווין למקום החצץ כאילו הוא חוץ לבית, וזה שייך רק על חלק הקטן דמשווין ליה חוץ לבית ולא על החלק הגדול]. אכן הגר"ח לא סבירא ליה האי חילוקא ולא מזכיר אפי' צד כזה. ומ"מ על קושיתו השניה דכל עיקר דין אהל והצלתו הוא על מה שתחתיו לא מהניא הך סברא.

ומתיר הגר"ח ז"ל, ואשר נראה מבואר בדעת הרמב"ם דס"ל דהא דאמרין סוף טומאה לצאת הוא ג"כ רק בצירוף הך טעמא דאהל אינו מציל על הטומאה וכו', וע"כ אם אך היה הדין דאהל חוצץ בפני עצם הטומאה ומונע אותה שלא תלך ותטמא א"כ ממילא דהיתה מועלת חצצו זה גם בפני הך הבאת טומאה של סוף טומאה לצאת, עכ"ל. והיינו דסט"ל צ"ע מהני רק היכא שאין לטומאה סיבה לבוא דאז הסט"ל צ"ע הוא סיבה להבאת הטומאה, משא"כ היכא דאיכא מניעה לטומאה, א"כ כשם שהמניעה מונעת את עיקר הטומאה, מונעת היא גם את הבאת הטומאה של סט"ל צ"ע, דסט"ל צ"ע הוא רק עוד סיבה להבאת טומאה, וא"כ כשם שמונעת את עיקר הבאת הטומאה, מונעת היא גם את הבאת הטומאה של סט"ל צ"ע. ומש"כ דאם היה הדין דחצצו מועלת בפני עצם הטומאה, כוונתו למה שדן שם בתחילת הדברים אם הך דינא טומאה עוברת מאהל לאהל הוא מדין חלוקת אהלים דאין הטומאה באותה אהל, או דהוה דין חצצו בפני עצם הטומאה, והיינו דאף אי הוה חד אהל מ"מ מועלת החצצו למנוע את התפשטות הטומאה, ומסיק שם דהרמב"ם ס"ל דכל הצלת אהל הוא מדינא דחלוקת אהלים ולא שחוצץ בפני עצם הטומאה, ובלא חלוקת אהלים לא מהניא חצצו, וזהו מה שמביא כאן דאם היה הדין דחצצו מועלת בפני הטומאה, היתה החצצו מועלת גם על הבאת הטומאה של סט"ל צ"ע, ורק משום דחצצו לא מהניא הוא דנמצא דבתרי אהלים ליכא לטומאה מניעה לצאת, ורק דאין לה סיבה להתפשטות הטומאה, דאין טומאה מתפשטת אלא באותו אהל, ולכך מהני סט"ל צ"ע, דהסט"ל צ"ע הוא סיבה להבאת טומאה.

מתניתין (פט"ו מ"ד) בית שהצצו בנסרים וכו' טומאה בחצץ כלים שבבית טמאין וכו'. ובראב"ד פכ"ד מטומאת מת מבואר דחילוקא דמתניתין הוא משום דינא דסט"ל צ"ע, דלחצץ אין פתח ולבית יש פתח, וממילא כשהטומאה בחצץ סופה לצאת לבית כיון שבחצץ אין פתח, ולכך כלים שבבית טמאים, משא"כ כשהטומאה בבית אין סופה להיכנס לחצץ. והוסיפו דזה כלול בלישנא ד'חצץ' דכיון שאין למקום הזה פתח [למחוץ לבית] קרוי חצץ, ולפ"ר לפי הראב"ד קיימין במתניתין בנסרים ויריעות קבע דעבדי חלוקת אהלים, וממילא דרק משום דינא דסט"ל צ"ע הוא דשייך לאיתויי עלה. וצריך לדקדק לפירושו מאי חידושא דמתניתין הא דינא דסט"ל צ"ע שמענו כבר בפ"ז מ"ג ובפרק ח'. אכן איכא חידושא במתניתין, דבסיפא תנן 'כלים שבחצץ אם יש שם פותח טפה טמאים ואם לא טהורים', המבואר דאף אם אין בחצץ פותח טפה מ"מ כשהטומאה בו הבית טמא, חזינן דאמרין סט"ל צ"ע שאין הטומאה תחת אהל טע"ט. [ואף דאם יפתח הפתח של החצץ אפשר דהוה אהל ואז הוה טומאה תחת אהל טע"ט, מ"מ איכא חידוש בזה דאפשר דאף אי נימא דע"י סט"ל צ"ע חשיב כאילו הפתחים פתוחים, מ"מ אמרינן לה רק אחר שהטומאה היא תחת אהל, אמנם לאשווי עיקר אהל ע"י סט"ל צ"ע לא משווין]. ובמה שאנו דנים דילמא ליכא סט"ל צ"ע כשאין הטומאה תחת אהל, יש לבוא מתרי אנפי, חדא דאפשר דרק אחר דאיכא התפשטות טומאה אז הוא דבא דינא דסט"ל צ"ע דמתפשטת הטומאה גם למקום שסופה לצאת לשם, אמנם כל שאין הטומאה תחת אהל וליכא התפשטות טומאה לא אמרינן סט"ל צ"ע. [אכן בזה י"ל דמהא דמבואר בפרק ח' מ"ז דאמרין סט"ל צ"ע על חצי זית חזינן דאמרין סט"ל צ"ע אף בדליכא התפשטות, ותלי זה במה שיש לדון אי חצי זית מפשט טומאה דחצי זית, ודברנו מזה לעיל בכ"ד]. תו י"ל דאף אי לא בעינן התפשטות טומאה, מ"מ בעינן שתהא הטומאה תחת אהל. ומכאן חזינן דלא בעינן כלל שתהא הטומאה תחת אהל.

וצ"ע לומר דליכא ראיא לזה דלפי פשוטו דלפירוש הראב"ד קיימין בנסרים ויריעות קבע איכא באמת ראיא, אכן אפשר דהראב"ד מוקי נמי [כהר"ש והרא"ש] בנסרים ויריעות עראי, ואלא דס"ל דמ"מ מהנו לחצוצין אף על הטומאה, ובהקדם דיעוין בחידושי רבנו חיים הלוי פ"כ ה"א וז"ל, דהנה בעיקר הדין מה דאין טומאה עוברת מאהל לאהל יש לפרשו בתרי גווני או דהוה מדין חילוק אהלים וחציצת האהלה דכל אהל חולק מקומו לאהל בפ"ע ואין הטומאה והטהרות בחד אהל וכו', או דנימא דהוה דין חציצה בפני עצם הטומאה, עכ"ל. ויעוין שם שמסיק הגר"ח כהצד הראשון, ומבאר דבלא דין חלוקת האהלים לא מהניא חציצה דהטומאה עוברת ומתפשטת ואין חציצה מועלת, ויעוין שם עוד בדבריו במש"כ דלהאי גיסא דמהניא חציצה בפני עצם הטומאה כך לי אהל עראי כמו אהל קבוע דתרוויהו חוצצין בפני עצם הטומאה, עכ"ד. ומעתה אפשר ל"ל דהראב"ד ס"ל כהצד השני של הגר"ח דמהניא חציצה בפני עצם הטומאה, וא"כ שפיר מצי לאוקמי בנסרים ויריעות עראי, דאע"פ דלא עבדי חלוקת אהלים מהנו לחצוצין בפני הטומאה, וכמו שכתב הגר"ח דלענין חציצה אהל עראי הוה כמו אהל קבוע.

מתניתין בית שהצצו וכו' טומאה בבית כלים שבחצץ טהורים טומאה בחצץ כלים שבבית טמאין. ובר"ש, כלים שבחצץ טהורין דיריעות ונסרים חוצצים ונחשבים ככלים שעל הגג וככלים שחוף לכותל, כלים שבבית טמאים, דאין חציצה לטומאה מידי דהוה אכלי חרס המוקף צמיד פתיל דאם טומאה בבית מציל על מה שבתוכו ואם טומאה בתוכו אין צמיד פתיל לטומאה.

והנה הבאנו לעיל את פירוש הראב"ד במתניתין דאולינן משום דינא דסט"ל צ"ע, וזהו החילוק בין טומאה בבית לטומאה בחוץ, וביארנו דאיהו מפרש דנסרים ויריעות דמתניתין הוו קבע. אכן הר"ש והרא"ש מפרשים כפה"נ דקיימין בנסרים ויריעות עראי דלא עבדי חלוקת אהלים, אלא עבדי רק הצלת אהלים דילפינן לה מצמ"פ, ולזה הוא שמצילין רק על הטומאה ולא על הטהרה, וזה דמדמי הר"ש את דין חציצת היריעות לחציצת צמ"פ שהוא מציל על הטהרה ולא על הטומאה, הכ"נ היריעות שמצילות מדינא דהצלת אהלין אין מצילות אלא על הטהרה ולא על הטומאה, כך היה נראה לפי פשוטו. אכן יש לעיין בזה טובא, חדא דלפ"ר בהצלת אהלים בעינן שיהיה באהל המציל טפה, דבלא זה ליכא שם אהל כלל אף לא לענין דינא דהצלת אהלים, וכן הוא מפורש ברמב"ם פכ"א מהלכות טומאת מת דכלים כפויים [דין הצלתם הוא מדין הצלת אהלים כמבואר שם] בעו טפה, ואילו הכא מבואר דהחצץ מציל על הטומאה אף כשאין בו טפה. [הכי חזינן – דהחצץ מציל עוף כשרין בו טפה – חדא, מדלא חילקה המשנה בין אם יש טפה בחצץ או לא כמו שחילקה במשנה ה' גבי חצצו מארצו והכלים בחצץ. ועוד דמשם גופא מוכח כן מהא דבדליכא טפה בחצץ אין הכלים נטמאים אלא משום דינא דארצו של בית כמוהו הרי דבלא זה היה החצץ מציל על הכלים. ועוד דבסיפא דמתניתין קתני [לפירוש הר"ש] דהיכא דהטומאה והכלים בחצץ וליכא בחצץ פותח טפה הבית טמא והכלים שבחצץ טהורים, אשר לכאורה זהו משום דהחצץ אינו מציל על הטומאה שלא תתפשט לבית ויוצאת הטומאה ומטמאת את הכלים שבבית אמנם הכלים שבחצץ ניצלים שלא תהדר הטומאה שבבית ותטמא אותם, הרי דגם חצץ שאין בו טפה מציל]. עוד צ"ע לשון הר"ש, 'ונסרים חוצצים ונחשבים ככלים שעל הגג וככלים שחוף לכותל', ואי נימא דכוונתו לדינא דהצלת אהלים אין זה גדר הדין של הצלת אהלים דנחשבים כאילו חוף לאהל, אלא דניצלים אע"פ שהם בתוך האהל וכמו צמ"פ. [אלא אי נימא דגם דין הצלת צ"ע ענינו דהצ"פ

משנה ח'

הצר הקבר העומד בתוכה טהור עד שיהא בה ארבע אמות כדברי ב"ש, בה"א ארבעה טפחים, ועיין בר"ש מתוספתא דאיירי במוקפת בקברים מכל הד' רוחות, וכ"ה בפירוש הרא"ש והרע"ב, ועיין תי"ט דהביא דברי הרשב"ם והתוס' בב"ב דע"כ נכנס לחצר ע"י שידה תיבה ומגדל, דאל"ה הרי נטמא בכניסתו מהקברות.

הערות בדין ד"א של מת

[א] הר"ש הביא סוגית הגמ' בסוטה דהנ"מ חצר הקבר דמסיימא מחיצתא, אבל מת בעלמא תופס ארבע אמות לטומאה, וכ"כ הרע"ב, וברש"י שם בסוטה כ' דחכמים גזרו שיהא המת מטמא כל הנכנס לארבע אמותיו כדי שלא ירגילו אוכלי טהרות ליקרב לו, והיא סבור שלא האהיל ויש לחוש שמא יפשוט ידו ויאהיל ולא אדעתיה. וברמב"ם פ"ג מאבל ה"ג מבואר דכהן אסור לו ליכנס לד"א של מת וכ"ה בשו"ע ס' שע"א ס"ה, וכן ד"א של קבר דלא מסיימי מחיצתא, ובמרכבת המשנה הובא במים טהורים במתני', דייק בדברי הרמב"ם דכ' זה בהל' אבל, ולא כתב ד"ז בהל' ט"מ, דמוכח דל"ה טומאה דרבנן, אלא רבנן גזרו לכהן שלא ליכנס תוך ד"א, ובמים טהורים הוסיף דהרמב"ם לא מנה זה בהקדמה באבות הטומאה מדרבנן, ומוכח דל"ה טומאה דרבנן אלא גזירה לכהן, [אמנם דינא דמתני' הביא הרמב"ם בפ"ו מט"מ ה"ט, ומשום דחצר הקבר גזרו רבנן טומאה, וצ"ע מלשון הגמ' בסוטה דף מ"ד דמדמה דין ד"א של מת לדין חצר הקבר, ורק מחלק משום דמסיימי מחיצתא, ומשמע דהוי אותו הלכה].

[ב] ובב"ב דף י"ב ע"א איתא דבית שפרץ את פצימיו הוי קבר ומטמא כל סביביו, וכ' רש"י דחכמים טימאו סביבות הקבר ד' אמות, ובתוס' שם הק' הרי היכא דמסיימי מחיצתא אין מטמא כל סביביו, ותירצו התוס' דעת רש"י דאיכא למיחש שיגע בכותלי הבית, וכיון דכל הבית מטמא במגע, לא חשיב מסיימי מחיצתא, ובביאור הגר"א שע"א אות ט"ו תמה דהא בחצר הקבר מותר לעמוד תוך ד"א הואיל ומסיימי מחיצתא, אע"ג דקבר מטמא כל סביביו, וביאר החזו"א (ס' י"ג ס"ק ט"ז) דדוקא חצר הקבר דמערות דהוי קרקע עולם, ואין מטמא במגע, ורק באהל, בהא לא חיישי שיאהיל, אבל היכא דהוי קבר בנין דמטמא במגע בבנין, לא מהני מסיימי מחיצתא דאינהו גופייהו טמאות.

[ג] ובפ"ת שם ס"ק י"ג הביא מספר חומות ירושלים להסתפק אם למת גוי גזרו ד"א, כיון דאין מטמא באהל, והיינו דאפשר דגדר הטומאה דד"א הוי כהתפשטות טומאה, וכיון דגוי אמ"ט באהל, אמ"ט טומאת ד' אמות, [וגם לפ"ד הרש"ש פסחים ד"ט בדברי רש"י דגוי מטמא המאהיל עליו אבל כיון דאמ"ט באהל המשכה י"ל דה"נ אין לו ד"א].

[ד] ובש"ך ס"ק י"ח הביא דברי הדרישה דאסור לכהן לעמוד בשעת הספד תוך ד"א של מת, והש"ך חלק עליו דרק במונח בבית תופס ד"א, ולא כשהוא במטה שמוציאין אותו, וכ"ש כעת שנושאין אותו על המיטה דאין תופס ד"א, אמנם בקיצור שו"ע ס' ר"ב סעיף ח' כ' דד' טפחים צריך להרחיק, [והוא כמבואר בשו"ע שע"א ס"ה דגם במסיימי מחיצתא, צריך להרחיק ד"ט, אבל הגר"א שם חולק עיין לקמן], ובערוך השולחן כתב דהמנהג גם כן להרחיק ד"א.

[ה] ובשו"ע שם ס' שע"א ס"ה מבואר דאם גבוה הקבר י' טפחים, חשיב מסיימי מחיצתא וא"צ להרחיק ד"א, אלא ד' טפחים, ובביאור הגר"א (אות י"ז) תמה דבמתני' לא אמרינן אלא דצריך שיהיה בחצר ד"ט, אבל לא דצריך להרחיק ד"ט, [ולכא' השו"ע פירש כך דברי המשנה דלכ"ה צריך להרחיק ד"ט בחצר הקבר מהקבר, דאע"ג דמסיימי מחיצתא, אבל צריך להרחיק ד"ט, וצ"ל"ע בזה].

[ו] ובתוס' עירובין דף ל"א ע"א ד"ה היכי כתבו שידה תיבה ומגדל גם למ"ד דאהל זרוק לא שמיה אהל, ול"ה חציצה בביה"ק, אבל תוך ד"א של מת דהוי משום הרחקה, אין לך הרחקה גדולה מזו, והובא במג"א ס' ת"ט סק"ה לגבי עירוב דהוי לכהן ליכנס ליטול העירוב, ובבה"ל שם (סעיף א' ד"ה מפני) העיר בדברי המג"א דהצריך דיהא שתו"מ של מ"ס, והעיר דכיון דהוי רק משום הרחקה י"ל דסגי גם בפחות ממ"ס דא"צ כלל דין אהל, ולכן מותר לכהן ליכנס שם ליטול העירוב.

ולכא' צ"ע כיון דאיכא התפשטות טומאה בכל הד"א של מת, מה מהני דאיכא היכרא, אבל עכ"פ הכהן הרי נטמא תוך הד"א של המת, אלא דלפמש"כ המרכה"מ בדעת הרמב"ם והשו"ע ל"ה כלל דין לטומאה, אלא שעור להרחקה לכהן מן המת,

ולכן היכא דאיכא היכרא שרי, אבל אם מדרבנן גזרו טומאה מה מהני דאיכא הרחקה, אך י"ל דלא מצינו שיהא אסור להכניס אצבעותיו לד"א של מת, וא"כ י"ל דליכא התפשטות טומאה שם, אלא נטמא כשנכנס לשם, ולכן מהני בזה היכרא דלא יטמא בכניסתו לשם, וצ"ת בזה.

[כות] אין טמא אלא כנגד הפתח, עיין חזו"א (ס' י"ד סק"א) דהיינו כנגד החלל ומה שצריך בצד לצורך הקבר, וכדמוכח בפ"ט מט"ו עיי"ש.

והא דאין טמא מה שיוצא לצדדים הוא אפי' באין דעתו לקוץ, כיון דבולט לצדדים ל"ה כלל גולל, ול"ד לסיפא דמה שע"ג טמא כולו כשאין דעתו לקצוץ, דהתם הוי ע"ג ולכן כולו חשיב גולל, וכן מבואר בדברי הרמב"ם פ"ו מט"מ ה"ה ובא"ר, ועיין בהשגות שם ובכס"מ שם.

משנה ט'

חבית שהיא מליאה משקים טהורים ומוקפת צמיד פתיל, ועשאה גולל לקבר הנוגע בה טמא טומאת שבעה והחבית והמשקין טהורין,

ומבואר במתני' דאע"ג דכ"ח אין נטמא מגבו אבל גולל נעשה מגבו, והטעם פשוט דאפי' אבנים ובע"ח נעשים גולל, דל"ה מדין דבר המק"ט, אלא כ"ד נעשה גולל, ולכן בכ"ח אין קבלת טומאה מגבו, אבל גולל שפיר נעשה מגבו והוא פשוט, ומה"ט נמי נעשה הכ"ח אה"ט אע"ג דאין כ"ח נעשה אה"ט וכש"כ המשנ"א דבגולל כ"ד נעשה אה"ט אפי' אבנים אפי' בע"ח, ולכן גם כ"ח נעשה אה"ט, ולא מיבעיא אם נימא דטומאת גולל דמעביר טומאה מהמת, דהנוגע בו כנוגע במת, (עיין לקמן מדברי החזו"א והקוב"ש), אלא אפי' אם נימא דהגולל עצמו טמא, אבל בהך טומאה דהוי בכ"ד, הוי גם בכ"ח ואפי' מגבו, ונעשה אה"ט כמו אבנים ופשוט.

ובהא דתנן דהנוגע בה טמא טומאת שבעה והחבית והמשקין טהורין, הביא בתוס' הגרעק"א דברי התוס' ברכות י"ט ע"ב ד"ה מדלגין שכתבו דהטעם דטומאת גולל הוי רק צד החיצון, אבל צד הפנימי טהור, והר"ש כ' דטומאת גולל נפק"ל מדכתוב על פני השדה, ולכן אין לטמאות אלא בנראה ע"פ שדה, ובחזו"א ס' ז' סק"ח כ' לבאר לדעת הרמב"ם דגולל שפירש מן הקבר טהור, וא"כ אין הגולל טומאה, אלא הנוגע בו טמא בטומאת המת, ואין נגיעה אלא מבחוץ, והמשקין שבתוך החבית אין כנוגעין בגולל, (וכן מבואר בתמים דעים ס' ר"ד), והוסיף החזו"א עוד לבאר דגם אם מטמא לכשפירש, אין הגולל מטמא אלא שהנוגע בו טמא, ולכן רק צד החיצון מטמא ולא צד הפנימי, [אמנם פשטות הדברים משמע דמתחלק צד החיצון מצד הפנימי, ובצד החיצון חל ביה שם גולל, ובצד הפנימי לא חל שם גולל], ועמש"כ בזה בענין חבית המוקף צ"פ ומלאה משקין שנעשה גולל – וחבית ומשקין טהורין. ובעיקר הא דתנן דהחבית והמשקין טהורין צ"ע כיון דהרי הצד החיצון גולל ומטמא באהל, וא"כ שיטמא החבית והמשקין משום שמאהילים על הגולל, וצ"ל דניצולים בצ"פ, אלא דצ"ע לדעת הרמב"ם בריש פרק כוורת ובפי"ט מט"מ ה"א דכנגדו מטמא גם בתוך הכוורת, וא"כ ה"נ שיטמא בתוך החבית, אמנם כבר ביאר בחידושי רבינו חיים הלוי פי"ט ה"א (ג) דכ"ד הרמב"ם דוקא כנגד הנקבים והוכיח כן מדברי התוספתא הובא בר"ש פ"ט, ובחזו"א בגליונות ובס' ד' ס"ק כ"ב כ' דהיכא דהוי צ"פ סתום מודה הרמב"ם דאין מטמא בתוכו ונתבאר בר"פ כוורת, ולפ"ז מיושב הכא, ועמש"כ בזה עוד בענין חבית המוקף צ"פ ומלאה משקין שנעשה גולל – וחבית ומשקין טהורין.

והנה הרמב"ם בפיהמ"ש כ' דהיא מטמאה בגולל כשהיא על הקבר, וכ"ה ברע"ב, דס"ל דכשפירש טהור, וכ"כ בסיפא דמתני' לגבי בע"ח, אמנם רש"י בעירובין דף ט"ז ס"ל דגולל שפירש מטמא אפי' לאחר שפירש ואפי' באהל, ולכא' ממתני' מוכח דכשפירש טהור, דאל"כ לענין מה תנן דהחבית והמשקין טהורין, הא לכשיפתח כבר לא יהא צ"פ הא יטמא מצד החיצון, וע"כ דלכשפירש פקע מיניה גם גולל.

ועיין בראב"ד תמים דעים ס' ר"ד בסופו שהוכיח ממתני' דאם הוסיפה טהורה כדקתני החבית והמשקין טהורין, וכ"ה בראב"ד בתו"כ פר' ויקרא דיבורא דחובה פרק י"ב, וצ"ע ע"ד רש"י בעירובין, ועמד בזה במלאכת שלמה שם בעירובין פ"א מ"ז בשם החכם רבי סלימאן, ושיטת הגר"א בא"ר לעיל פ"ב מ"ד דבפירש מטמא רק במגע, ולפ"ד ניהא, אבל שיטת רש"י שם דמטמא באהל לכשפירש, וצ"ע ממתני', וע"כ דאיירי באופן שפתח וסתר הכלי דכבר ל"ה גולל, או במוציא המשקים בכלי המוקף צ"פ שלא יטמא מצד החיצון וצ"ע.

ובעיקר מח' הראשונים בגולל שפירש יבואר בהמשך המשנה.

בתוך כ"ח מוקף צמ"פ, כמש"כ הרמב"ם בפ"ד מכלים ה"ב דכשם שאין צמיד פתיל לטומאה באהל המת, כך אין צמיד פתיל לטומאה באויר כלי חרס, וצ"ל דכיון דסטל"צ הוא חסרון מחיצה, ממילא גם בשרץ י"ל כן, דכיון דסופו לצאת מהכ"ח המוקף צ"פ אין הצמ"פ מחיצה לו.

אלא ההו"א הקשה אנפשי, דאם מה שאין צמ"פ לטומאה הוא משום סטל"צ, א"כ נמצא שסטל"צ הוא דין דאורייתא, והרי הר"ש ס"ל בפ"ג דסטל"צ הוא דין רבנן, ועוד צ"ע דנמצא לפי"ז דמה שצמ"פ אינו מציל על הטומאה, אין זה דין מיוחד, בכח הצלה של צמ"פ, שאין צמ"פ מציל על הטומאה, אלא שהוא ממילא כיון שסטל"צ, וזה דוחק, שמה שאמרו שאין צמ"פ על הטומאה הוא משום סטל"צ, ואינו דין מיוחד, וצ"ע.

ונראה דיש לבאר בדעת הר"ש [כעין ההו"א] דצמ"פ שאינו מציל על הטומאה, משום שהוא דרך יציאה אבל אין זה משום סוף טומאה לצאת, אלא דאף שאין סופה לצאת דרך שם, מ"מ כל שהוא דרך יציאה אין מחיצה מונעת את הטומאה, כדנתבאר בכמה דוכתי דהטומאה דרכה לצאת יותר מאשר להיכנס, דכל שהוא דרך יציאה הטומאה יוצאת ולא נכנסת, עי' הו"א סי' ז' סקט"ז דכ' דיותר הטומאה יוצאת, ובסי' י"א סק"ח דקל להוציא מהאהל לנטפל לו מלהכניס אליו, וזה יסוד הדין שאין צמ"פ לטומאה, דהצמ"פ מציל מכניסה ולא מיציאה, וזה גם יסוד הדין של המשנה שביט שחצו דאין המחיצה מונעת את הטומאה שלא תצא, שהוא מאותו הדין.

ולפי"ז יש לבאר דמה שכל הרמב"ם שאין האהלים מצילין, הוא כמו שכל הגר"ח בתחילת דבריו, שהוא דין הצלה של מחיצה של אהלים, ומיירי באהל עראי, שאינו חולק את האהל, והוא דין הצלה כצמ"פ שמציל על טומאה ולא על טהרה, אלא שהגר"ח ק"ו ע"ז דאם כן מאי נפ"מ אם המחיצה כלפי ארצו או המחיצה כלפי הקורות, הרי בתרווייהו יש הצלת אהל לגבי מטה, וע"כ שאולי בתר פתח ומשום סטל"צ, וכ"ז הוקשה להגר"ח משום דס"ל שהוא דין מסוים, דצמ"פ מציל על הטומאה ולא על הטהרה, וא"כ ה"ה אהל להתוך מציל על הטומאה ולא על הטהרה, ומש"ה הוקשה לו להתוך של האהל הוא למטה שיציל על הטהרה, כלפי מטה, ששם האהל, אבל אם נימא דיסוד הדין שאין צמ"פ לטומאה, משום שאין מציל על הטומאה מלצאת אלא מליכנס, א"כ י"ל דזה גם מה שכל הרמב"ם, שאין המחיצה מונעת, והחילוק הוא כמש"נ אם הוא דרך יציאה או כניסה, ודברי הרמב"ם ככתבם וכלשונם, דאין המחיצה מונעת את הטומאה שלא תצא, והינו דכיון דאין כאן חלוקת אהלים כיון שהוא עראי, אלא באנו לדון משום מחיצה, ובה אמרי' דאין מחיצה מונעת טומאה מיציאה,

ולפי"ז מיושב מה שהק' החו"א, דהר"ש כאן כ' שהוא כמו צמ"פ דמציל שלא תצא, והוא מדין סטל"צ, והוא דין דאורייתא, ואילו הר"ש לעיל פ"ג כ' שסטל"צ הוא מדרבנן, ולמש"נ הוא מבואר היטב, דכאן איירי במחיצת עראי, ובה יש החילוק בין דרך יציאה מדרך כניסה, והוא מדאו', כיון דאין חלוקת אהלים, דהמחיצה לפי שעה כמש"כ החו"א, והנידון שיהיה מחיצה בפני הטומאה, דבזה חלוקת יציאה מכניסה, משא"כ בפתח סתום שאין זה מחיצה עראי, אלא יש חלוקת אהלים ככה"ג ל"מ מה שהוא דרך יציאה, דמ"מ איכא חלוקת אהלים, ומש"ה צריך לבוא לדין של סוף טומאה לצאת, דע"י שסוף טומאה לצאת, זה מבטל את חלוקת אהלים, ורק אחר שסטל"צ אמרי' דיש מחיצה ומחיצה אינה מונעת את הטומאה שלא תצא.

והנה הגר"ח הקשה אנפשי [שכ' שמחיצת עראי אינה חולקת אהל קבע] מדרבנן בפ"ד במגדל בתוך הבית וטומאה במגדל הבית טמא משום דדרך טומאה לצאת, והיינו משום סטל"צ, ובלא זה הבית טהור ואי מחיצת עראי אינו חוצצת גם בלא סוף טומאה לצאת הבית צריך להיות טמא, מה צריך לבוא לדין סטל"צ, וביותר צ"ע דהרמב"ם בפיה"מ בפ"ד שם כ' שמה דמגדל אינו מציל על הטומאה, משום דאהל בתוך אהל אינו מציל, וזה כמו שכל בפ"כ דאהלים אינם מצילין על הטומאה, הרי דאין הטעם משום ס"ט לצאת אלא משום דאין אהל בתוך אהל מציל על הטומאה, אמנם למה שנתבאר דכל מה דאין אהל מציל על הטומאה משום שהוא דרך יציאה, א"כ א"ש לשון המשנה דהוא משום דדרך טומאה לצאת, והיינו דהוא דרך יציאה, ולא דרך כניסה, וזה כלול בלשון המשנה דרך טומאה לצאת, נמצא דבאמת זה טעם המשנה, משום דאין אהל מציל על הטומאה שלא תצא משום שהוא דרך יציאה,

אלא דיקשה מה שהק' הגר"ח מר' יוסי דפליג שם, דל"א ס"ט לצאת דיכול להוציא בפחות מכית או לשרפה במקומה, והרי הטעם הוא משום שאין המחיצה מצלת במקום יציאה, אכן י"ל דר' יוסי לטעמיהו דס"ל בחולין קכ"ה ב' דטומאה טמונה בוקעת ועולה וס"ל דאין מחיצה מצלת מטומאה שלא תצא, אלא דיקשה דבגמ' שם אמרי' להדיא, דר' יוסי פליג משום דלא ס"ל סוף טומאה לצאת, ור' יוסי בתרתי פליג גם דטומאה טמונה אינה בוקעת, וגם דל"א ס"ט לצאת, וע"ז י"ל דהרמב"ם יפרש כמו שפ"י הראב"ה בס' תתקפ"ה, דר' יוסי שמע מת"ק דמטמא את הבית משום תרי טעמי, חדא משום דס"ט לצאת, והשנית משום דטומאה טמונה בוקעת ור' יוסי פליג בתרתי, גם משום דטומאה טמונה בוקעת, והיינו דאין מחיצה בפני הטומאה, וגם משום סוף טומאה לצאת, [וזה לא כרש"י שטומאה טמונה מיירי בפחות מטפח, ע"ש וכ' מזה באורך, במק"א],

תנן פט"ו מ"ד ה' בית שחצו בנוסרים או ביריעות מן הצדדים או מן הקורות טומאה בבית כלים שבחצין טהורים טומאה בחצין כלים שבבית טמאין וכו' וביאר הר"ש דאין חציצה לטומאה מידי דהוה אכלי חרס המוקף צמיד פתיל דאם טומאה בבית מציל על מה שבתוכו ואם טומאה בתוכו אין צמיד פתיל לטומאה, וכן הוא הרמב"ם בפ"כ ה"ו כ' שטעם המשנה שאין האהלים מונעים את הטומאה כמו שביארנו, וכוונתו, למה שביאר שם בהל' א' דאהל בתוך אהל אינו מציל וצמ"פ אינם מצילין על הטומאה, וכן בפכ"ד כ' שאין המחיצה מונעת את הטומאה שלא תצא, ובמה שכל שאין אהל מציל על הטומאה, בחי' ר"ח הלוי ביאר בתחילה, דאף דודאי אהל חוצץ בפני הטומאה, כדנתנן בכמה משניות, מ"מ כיון שהמחיצות הם עראי, לא אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע, ואין כאן חלוקת אהלים אלא הוא דין מחיצה בפני הטומאה שיליף מצמ"פ שחוצץ, וזה אינו מציל על הטומאה, אלא על הטהרה, אכן בהמשך דבריו הקשה דא"כ מה החילוק בין חצו מארצו לחצו כלפי הקורות, כמו שחצו מארצו אין המחיצה מצלת מהטומאה למטה שעולה לבית, משום שאין המחיצה מצלת על הטומאה, כן בחצו כלפי הקורות כן, וכן הק' איפכא בחצו כלפי הקורות למה יורדת למטה, נימא שהאהל מציל על למטה כמו בחצו מארצו שהטומאה למעלה, שהוא מציל על הטהרה למטה, וע"כ שהוא מדין ס"ט לצאת, ודכ' הראב"ד בהשגות פ"כ ה"ו, וצ"ע על הרמב"ם והר"ש שכ' שהוא משום שאין מחיצה לטומאה, וכמו צמ"פ.

ובחי' ר"ח הלוי ביאר דבאמת יסוד הדין הוא משום סטל"צ, אלא דאם היה מחיצה על הטומאה לא היה מהני מה שסופו לצאת, ובקדם מה שביאר דאם היה מחיצה בפני הטומאה, היתה המחיצה מונעת את הטומאה גם כשסופה לצאת, דמה שסופה לצאת זה רק מבטל את החלוקת אהלים, אבל עדין בדין שיהיה הצלה של מחיצת אהל בפני הטומאה, אף בלא חלוקת אהל, כמו צמ"פ דאף שהוא בתוך אהל, מ"מ הוא מציל בפני הטומאה, וא"כ לא היה מועיל מה שסטל"צ, ולזה כ' הרמב"ם שאין צמ"פ מציל על הטומאה אלא על הטהרה, [ומה דקשה דמ"מ בחצו מהקורות נימא דהאהל יציל על הטהרה מתחתיו דהרי אהל מציל על הטהרה מלמטה, ביאר הגר"ח, דהצלה על הטהרה אינה יכולה למנוע סטל"צ, דצריך למנוע את הטומאה, ורק אם היה הצלה על הטומאה, היה זה מועיל על סטל"צ], וזה מה שכ' הרמב"ם דאין המחיצה מצילה על הטומאה שלא תצא, דהיינו דכיון דאין אהל מציל על הטומאה, אלא על הטהרה, מש"ה אינו יכול להציל על ס"ט לצאת, נמצא דיסוד הדין המשנה הוא משום סטל"צ, ומה שכ' הרמב"ם שאין מחיצה חוצצת בפני הטומאה, זה מבאר למה המחיצה לא תציל גם כשסוף טומאה לצאת, ולזה כ' שאין המחיצה מצלת על הטומאה, ולפי"ז צ"ל למסקנת הגר"ח, דאף במחיצה שהיא עראי, יש בזה חלוקת אהלים, ומש"ה צריך לבוא לדין סטל"צ.

ולכא' צ"ע למסקנת הגר"ח דגם אהל עראי יש בו חלוקת אהלים, [ומש"ה בלא ס"ט לצאת היה מציל גם על הטומאה], קשה מה דמבואר במשנה, דכשהטומאה בין החצץ לכותל, ואין שם טפח, הבית טמא, [אלא שכלים שבחצין טהורים] והוא משום ס"ט לצאת, וזה צ"ע דהרי אם אין טפח, הטומאה רצוצה, ובטומאה רצוצה לא אמרי' סטל"צ, [דכ"כ החו"א סי' ו' סק"ח סי' י"ג סק"ב], דמוכח כן מפ"ו מ"ו דטומאה תחת העמוד בוקעת ועולה, ועוד יל"ע דאם אין בחצץ פו"ט אי יהיה זה רצוצה, והטומאה תבקע מעל האהל, ובפשוטו משמע דאין הטומאה בוקעת מעל גבה, כמש"כ החו"א סי' י"ג שם, ועכ"ל כמש"כ החו"א שם דכיון דהמחיצה היא עראי, לא מקרי טומאה רצוצה, ולשון החו"א דלא נתבטל אהל הבית אלא נסתלק חללו לפי שעה, ומבואר שאין כאן חלוקת אהלים, [כמש"כ הגר"ח בתחילה], וקשה מה שהגר"ח נקט למסקנא שיש חלוקת אהלים, וצ"ל בדעת הגר"ח דע"י שסטל"צ זה גופא משוי' לאהל אחד, ואין כאן רצוצה, דס"ט לצאת הוא מבטל את החלוקת אהלים ויש כאן אהל אחד, ולא דמי לעמוד, דאם שם אויר כלל, משא"כ כאן שיש אויר מצטרף אם שאר האהל, ע"י מה שסוף טומאה לצאת, כך צ"ל בדעת הגר"ח.

אלא דצ"ע דמש"כ הגר"ח ניחא בדעת הרמב"ם, אבל בלשון הר"ש שכ' לבאר המשנה דאין חציצה לטומאה מידי דהוה אכלי חרס המוקף צמיד פתיל דאם טומאה בבית מציל על מה שבתוכו ואם טומאה בתוכו אין צמיד פתיל לטומאה, ומזה שכ' דהוא מידי דהוי אצמ"פ דמשמע שהוא ממש אותו דין של צמ"פ, ולא כדברי הגר"ח, דלדברי הגר"ח הדין הוא משום סטל"צ, אלא שאם היה מחיצה על הטומאה, היה זה מציל גם מסטל"צ, ובר"ש מבואר שהוא כמו צמ"פ, [וגם הראב"ד כ' ש"אדם גדול טעה בזה" ופכיה"נ דכוונתו, לריבמ"צ שהוא פי' הר"ש שהוא מועתק מר"י במ"צ כידוע שהראב"ד מביאו בשם הרב היווני, וזה כפי' הרמב"ם], והחו"א (סי' י"ג סק"ב) כ' לבאר בדעת הרמב"ם והר"ש, דכוונתם משום סטל"צ, [וכדעת הראב"ד] ומה שכ' הר"ש שהוא כמו צמיד פתיל, משום דס"ל דגם צמ"פ יסוד דינו משום ס"ט לצאת, ומה שכ' הרמב"ם שאין המחיצה מונעת הטומאה שלא תצא, כוונתו, דסטל"צ הוא חסרון במחיצה, וזה מה שכ' הרמב"ם שאין המחיצה מונעת את הטומאה שלא תצא, דהכוונה בזה דבמקום שסטל"צ אין המחיצה מונעת את הטומאה, [ואמנם הראב"ד הרי לא הבין כך, דהראב"ד השיג, וצ"ל דפליגי ביסוד דין סטל"צ, דהראב"ד ס"ל דהוא כמו שהוא שם, ולכן לא מתאים לשון הרמב"ם שכ' שאין המחיצה מונעת את הטומאה, משום שאין זה דין במחיצה, אבל הרמב"ם ס"ל שהוא חסרון מחיצה, ולכן כ' הרמב"ם שאין המחיצה מונעת את הטומאה, אבל באמת גם הרמב"ם כונתו משום סטל"צ].

ויל"ע במה שכ' החו"א שיש דין שאין צ"פ לטומאה משום סטל"צ, וא"כ זה שייך רק בטומאת מת, דבזה אמרי' סטל"צ, והרי גם בטומאת שרץ אמרי' דאין צ"פ לטומאה, והיינו כשהשרץ

מתורת גאליציע

הנאון המופלא
רא"מ באקאן
שליט"א

ובמה שכתבתי דנוכל לטמא את השמן רק על תנאי שנטמא קודם בעכו"ם, שיכניסו את השמן לחדר שיש בו חלון הפתוח לחדר שיש בו מת והחלון סתום באוכל בלתי מוכשר, וימכור את האוכל וכו', העיר הרה"ג מה"ר יצחק לוי שליט"א (במלחמתה של תורה) דאולי נחשב דניחא ליה להמוכר בכל אופן מחמת זה עצמו דע"ז נתלה הטומאה עכשיו בטומאה הקודמת, והרי זה רצה המוכר. ועי' בזה.

אך א"כ שוב בודאי נטמא האוכל, והרי זה לא רצה המוכר, ושוב לא ניחא ליה, והוא גלגל החוזר. ותלוי בב' תירוצי הראשונים שהבאתי בגלגל החוזר (אות ב', בקובץ עין חיים א') בניחותא, אם משום דאולינן בתר ניחותא בלא הגלגל החוזר, או דאולינן לחומרא. מיהו להאומרים בדברבנן אולינן לקולא, הרי נתבאר לקמן דכאן נטמא את השמן רק מדרבנן, וא"כ אולינן לקולא ושוב אולינן בתר ניחותא בלא מה שמסתבב מזה לענין המכירה. וא"ש בנידו"ד לכל תירוצי הראשונים. והרה"ג מה"ר שמעון קאפלאן שליט"א העיר דיש עוד עצה פשוטה, ליקח את הכלי חרס הפתוח שבו היה השמן בעת שנכנסו לעזרה, ולסתום בו את החלון באופן שגבו יהיה להמת, ואח"כ נכניס בו את המת. דאם נטמא מקודם ע"י עכו"ם, טמא מדרבנן, והרי כלי חרס טמא אינו חוצץ בפני הטומאה גם מגבו כדהוכיח החזו"א (כלים סי' ג' סק"ב, מחגיגה כב., בטומאת ע"ה דרבנן), וא"כ נטמא השמן שבתוכו מדרבנן (למש"נ גם טומאת מת דרבנן חל על טומאת עכו"ם ולא אמרינן שבע ליה טומאה), ונימא הואיל ואישתרי טומאת מת דרבנן, אישתרי נמי טומאת זיבה דרבנן. ואם לא נטמא השמן והכלי חרס מקודם, חוצץ הכלי חרס בפני הטומאה מגבו, ולא נטמא השמן בטומאת מת. ונרויח שנדליק בשמן הטהור בודאי מה"ת, וכל טומאת השמן יהיה בספק מדרבנן, ועל הצד שנטמא בעכו"ם נימא הואיל ואישתרי אישתרי. עכ"ד המתוקים.

אך יל"ע אם השמן של העזרה היה מונח בכלי חרס (עי' ב"מ מ), וא"כ יש עצה הנ"ל, או שהיה מונח בכלי אבן, וכדהביא הג"ר משה'לע ראדאמסקער הי"ד (בוכרון כהן עמ' ת"א) מהפייט שהפך שמן שנמצא היה פך שיש (ובמקו"א הארכתי במה שתיריך שם עפ"י), וא"כ אינו מקבל טומאה כלל ובכל אופן חוצץ בפני הטומאה [ואמנם בר"ן וראשונים שבת כ"א ב' מבואר שהפח היה כלי חרס].

עוד יש להעיר דגם אם השמן היה בכלי חרס, מ"מ אולי נגע העכו"ם בהשמן בלי שנגע בהכלי, וא"כ נטמא רק השמן ולא הכלי חרס, [דהא דמשקין טמאין מטמאין כלים לא נגור עדיין בימי החשמונאים אלא אח"כ ב"ח דבר (שבת יג: יד:), ור' יהודה (דנבאר דעיקר הקושיא אליביה) דר"ל דראו' הוא, חזר בו, פסחים יז:], ושוב חוצץ בפני הטומאה בכל אופן, ולא נטמא השמן בטומאת מת, ולא נימא הואיל ואישתרי אישתרי. ואף שנוכל ליקח כלי חרס שהשמן אינם עולים על שפתי הכלי, ולא היה אפשר שיגע העכו"ם בהשמן בלי שיושיט אצבעו לתוך אויר הכלי חרס, מ"מ הלא דעת הרמב"ם (פ"ח מממו"מ ה"ד) דזב (וכיו"ב) שהכניס ידו לאויר כלי חרס לא נטמא הכלי חרס, דנדה וכיו"ב אינה מטמאה לאברים, וא"כ לדעת הרמב"ם אין זו עצה.

ועוד דיתכן לכו"ע שנטמא רק השמן ולא הכלי, דאולי שכשך העכו"ם בקנה בהשמן שבכלי (וכמו ביין נסך, ועי' ע"ז (סוף ס) כל שבוט טמא וכו' וברש"י) והסיט את השמן ולא את הכלי, או שפך שמן מכלי אל כלי בלי שהסיט כלי המקבל (ושמן הטמא טמא את הטהור במגע, את"ל דמגע מגע זב ג"כ לא הותרה בציבור, עמ"ש בסוף מאמרי בגל' קכ"ה), או עכו"ם שלא ראה זיבה (עי' מהרש"א שבת סוף כא) לקח חפץ שנגע בו עכו"ם שראה זיבה, ונעשה ראשון לטומאה, והכניס לתוך השמן (אף אם הסיט את הכלי), ורק השמן נטמא דראשון אינו מטמא כלי (ומצד היסט הכלי, הלא עכו"ם שלא ראה זיבה לא טמא אז).

ועול"ע דהרי נתבאר דעיקר הקושיא לר' יהודה (יומא ז): דסבר טומאה הותרה בציבור, והלא דעת ר' יהודה בתוספתא אהלות (פ"ד ה') דכל טומאה שאינה מן המת הרי זה ממעטת, ואם אינו מק"ט כעת ע"י המת חוצץ, ובפשטות גם כשאינו מבטלו להחלון והארובה, וא"כ גם אם נטמא הכלי חרס מקודם מעכו"ם עדיין יחוצץ בפני המת מגבו, ולא נטמא השמן בטומאת מת, ולא נימא הואיל ואישתרי אישתרי. [ובאהלי טהרות גל' פ"ו ופ"ז נתבאר בארוכה מהא דחגיגה כב. הנ"ל לר' יהודה].

[ובזה יש להעיר על הרה"ג מה"ר יצחק לוי שליט"א, שבתוך דבריו הנפלאים כתב עוד עצה להניח בחלון שתי וערב המנוגעים, וימכרם לגוי על תנאי ע"ש. (ועי' או"ש איך מותר למכור לכתחילה אסוה"ט). אמנם למש"נ הנה בנידו"ד לא יועיל לר' יהודה, דהרי לר' יהודה כל טומאה שאינה מן המת הרי זה ממעטת, וא"כ לדידה שתי וערב המנוגעים ממעטין בחלון גם אצל ישראל, וא"כ גם על הצד שכבר נטמא השמן בעכו"ם יחוצו שתי וערב המנוגעים].

ובמה שהעיר הרה"ג מה"ר שמעון קאפלאן שליט"א נרויח שנדליק בשמן הטהור בודאי מה"ת, אה"נ גם בעצה הנ"ל דימכור האוכל הסותם וכו', יעשה באופן שכל הטומאה של השמן יהיה דרבנן, כגון שמשקה המכשיר את האוכל יהיה משקין מדרבנן, או שהמטמא באהל יטמא באהל מדרבנן, (וכגון בעור אדם (שעבדו) דלקמן), [וי"א דעצם הדבר טומאת מת עוברת מבית לבית דרך חלון, דרבנן, אך כבר חלקו ע"ז, עי' ס' המפתח פ"ג מאבל ה"ג], וממילא נדליק בשמן הטהור בודאי מה"ת, ועל הצד שנטמא בעכו"ם מדרבנן נימא הואיל ואישתרי טומאת מת דרבנן אישתרי נמי טומאת עכו"ם].

והבה"ח דוד כהן נ"ו (מיישיבת ארחות תורה) העיר על דבריי, דהנה בצ"פ (רפ"ג מחנוכה) כתב בנס חנוכה, עיין בתוס' מה היה הטומאה ועיין חולין ד' קכ"ג ע"א דלגיון העובר ממקום למקום גזרו עליהם טומאה ע"ש עכ"ל. [ת"ר ללגיון העובר ממקום למקום ונכנס לבית הבית טמא שאין לך כל לגיון וללגיון שאין לו כמה קרקפלין ואל תתמה שהרי קרקפלו של ר' ישמעאל מונח בראש מלכים, עכ"ל הגמ']. וא"כ גם למסקנא דרב יוסף (זבחים לב:) דאמרינן הואיל ואישתרי אישתרי רק אם נטמא קודם במת ואח"כ בויבה, תקשה דהרי כאן נטמא השמן מקודם בטומאת מת דלגיון, ואח"כ בעכו"ם, ונימא הואיל ואישתרי אישתרי. [והיינו דניקח מהשמן שלא היה בצמיד פתיל ונטמא במת מקודם].

ואפריין נמטייה להג"ר יצחק קורלנסקי שליט"א (המטעימנו בכל שבוע מצוף דבש גאוני דורות הקודמים) דדלא לן מרגניתא טבא מהאו"ש (בדגה"ת שנה ב' חו' ד'), שהסכים לחתנו הזרע אברהם שכתב טומאת כל השמנים היה משום לגיון הנ"ל, וכתב האו"ש הגם דלעולא (חולין קכב. דבר תורה עור אדם שעבדו טהור) אבל אימור לא נתעבד יפה יפה עכ"ל, וביאר המעתיק ביגד"ת, וכיון דמחשב כודאי שאין לך כל לגיון וללגיון כו' הוה ספק טומאה דאורייתא ע"כ. [ועי' משנת טהרות נגעים (פ"ג מ"א) מ"ש על דברי הצ"פ].

והנה הא דהקרקפלין הם מעור אדם שעבדו ורק משום גזירה דרבנן מטמאים, ביאר החזו"י בהתוספתא חולין פ"ח ו' ע"ש, אבל האו"ש חידש דיש חשש שלא נתעבד יפה יפה וביאר המעתיק דהוה ספק טומאה דאו'. וכנראה דלא ניחא ליה להאו"ש דהיה גזירה דרבנן לחוד (וכל' צ"פ הנ"ל גזרו עליהם טומאה), דאולי עדיין לא גזרו או ע"ז, ועל כן ביאר דהוה ספק טומאה דאו' וגם אז חשו לזה. אבל צ"ב דהתייבחו ללשון הב' של עולא בחולין שם (וכן פסק הרמב"ם פ"ג מטו"מ ה"א) דעור אדם מטמא מה"ת, ורק בעבדו טהור, אבל ללשון הא' דכבר תורה עור אדם טהור, א"כ עיקר טומאת מת דלגיון דרבנן, ואולי עדיין לא גזרו או על עור אדם שישמא. [ואף אם נשארו כמה חתיכות בשר פחותים מכזית, הרי בפלטתו סכין בטלו (חולין קכד., וגם לר' יהודה, ע"ש תד"ה אבל), ועולא אמר ר' יוחנן אפילו כזית מרודד].

ועכ"פ כן ביאר האו"ש שהיה אז חשש שלא נתעבד יפה יפה. ולפי"ז תקשה כנ"ל ללשון הב' של עולא דכאן נטמא השמן מקודם בטומאת מת דלגיון, ואח"כ בעכו"ם, ונימא הואיל ואישתרי אישתרי. ובזבחים (לב:) מבואר מעולא עצמו דאמרינן הואיל ואישתרי אישתרי עכ"פ בהותרה. [ואמנם ל"ק דאימא דאחרונים אלו שביארו דהטומאה היתה משום מגע עכו"ם, יאמרו דאין חשש דאו' שמא לא נתעבד יפה יפה, ועדיין לא גזרו אז על טומאת עור אדם שעבדו, ועל כן לא נטמא מקודם בטומאת מת ול"ש הואיל ואישתרי אישתרי].

אך ל"ק, דהא גם להאו"ש אין זה ודאי שלא נתעבד יפה יפה, והוא רק חשש, ושמא באמת נתעבד יפה יפה, ולא נטמא כלל בטומאת מת ול"ש הואיל ואישתרי אישתרי. ועוד דגם אם גזרו או על טומאת לגיון, נראה לכאו' דאינה טומאה ודאית שהכניסו המתים (של הלגיון) להאהל (לבהמ"ק) בתחילה, ואולי נכנסו קודם יחידים (מהלגיון) שנגעו ושהסיטו השמן, וא"כ נטמא קודם מעכו"ם ואח"כ ממת. [ובפרט אם נימא שהיונים ידעו כל הדינים, וטמאו כל השמנים בכוונה (כדהאריכו הספרים), י"ל שבכוונה לא הכניסו את המתים עד שיטמאו הכל במגע והיסט כדי שלא נוכל לומר הואיל ואישתרי אישתרי]. ובוה באנו לדברי הבי"צ שם (או"ח ק"ט אות ה') בספק בכה"ג מה דינו ע"ש (ובמקו"א הארכתי בדבריו).

ועכ"פ הרוחנו דמה שמשמאים אח"כ בטומאת מת (דרבנן וכמש"נ), על צד שכבר נטמא בעכו"ם, אין חשש כ"כ שמשמאים את השמן בטומאת מת, כי יש צד גדול שכבר נטמא מקודם בטומאת מת.

והנה מכל מה שכתבתי נפק"מ למסקנא דרב יוסף, בקרבן שנטמא במת ואח"כ נטמא במגע זב, להרמב"ם שפסק (פ"ד מביא"מ ה"ז) טומאה דחוייה בציבור, ופסק (שם ה"ח) דכשאין הציץ על מצחו אינו מרצה, אם נימא דלא ילבוש ציץ כדי שנאמר הואיל ואישתרי אישתרי, או דגם בציץ אמרינן הואיל ואישתרי אישתרי, או דלא אמרינן כלל הואיל ואישתרי אישתרי בטומאת נקרבין, או דנפק"מ בין קרבן שנטמא אחר שנתקדש קדוה"ג למנחה שנטמאה בעודה קדו"ד דבקדו"ד לא אמרינן הואיל ואישתרי אישתרי.

מציאת מערות קבורה (ד')

בגיליון הקודם הובא התוספתא שמביא הר"ש גבי מצא שדה כוכים, שאם חפר בשדה ומצא מערה שיש בה כוכים [כעין מחילות לקבורת מתים], כל שלא מצא בכוכים מתים, נחשבת כל השדה כשדה שאבד בה קבר. ומסיים הר"ש שהחשש הוא אפילו יותר מהשיעור של שכונות קברות, דהיינו שאף אם בדק כ' אמה, צריך להמשיך לבדוק את המשך השדה. והטעם כתב הר"ש, ד'פעמים שמבליעים הרבה כעשר אמות וכעשרים או יותר'.

החשש בשדה כוכין

הנה מי שמוצא ג' מתים הקבורים כדרך ישראלים, מבואר במשנה [אהלות פט"ז מ"ג, ובניו ס"ד ע"ב] דצריך לחשוש שמא הייתה כאן מערת קבורה, ולפיכך צריך לבדוק את השיעור שהיה מקובל בדרך כלל לבנות מערות, והוא עשרים אמה, [עין שם ובמשנה בבא בתרא ק' ע"א], אבל ליותר מעשרים אמה אינו צריך לחשוש, דסתם מערות קבורה אינן יותר מעשרים אמה.

אולם אם הספק לטומאה אינו מחמת מציאת מתים, אלא משום שמצא כוכי קבורה, וכוכי הקבורה שמצא היו ריקים, מבואר בתוספתא הנ"ל [לגיסת ופירוש הר"ש], דצריך לחשוש אפילו יותר מעשרים אמה. וצריך ביאור מאי טעמא כשהספק מחמת מציאת כוכים ריקים חששו חכמים אף ליותר מהשיעור שבדרך כלל היו השכונות קברות.

הטעם לחשש בשדה כוכים

ולכאורה הביאור הוא, משום שכשמוצאים מערות עם כוכים לעומק השדה, לא מסתבר שבנו כוכים שלא לצורך קבורה. ולכן, ההנחה הראשונה היא שהכוכים שלפנינו נעשו לצורך קבורה. אחרי שהנחנו שהכוכים נעשו לצורך קבורה, מניחים גם הנחה שלא מסתבר שהכוכים הללו נבנו בזמן הקרוב, דאם נבנו הכוכים בזמן הקרוב לא היו נשכחים והיו זוכרים מקיומם. וכיון שנמצאו כוכים שלא היו ידועים קודם לכן, מסתבר שנעשו לפני שנים עד שנשכחו. [ומסתבר שרק בבית שני תיקנו את שדה כוכים, מחשש שהכוכים הללו מימות בית ראשון, וכשגלו והייתה הארץ שוממה התכסו הכוכים בעפר ונשכחו מקיומם].

אם נעשו הכוכים מזמן מרובה ולא בזמן הקרוב, לא מסתבר שלא קברו בהם כל משך קיומם. ואמנם ייתכן שהכינו את הקברים בדיוק לפני שגלו ונחרב המקום ועדיין לא הספיקו לקבור בו. אך יותר מסתבר לומר שכבר הספיקו לקבור בו. ואם כן לפנינו שדה שאבד בה קבר.

הדמיון לשדה שאבד בו קבר

מצד שני, אמנם הסברה אומרת שהכוכים שימשו לקבורה, ובעבר היה בהם טומאה, אבל סוף כל סוף עכשיו לא מוצאים בהם טומאה.

ויכול להיות לזה הרבה סיבות. או שהעצמות נרקבו ונשטפו והתערבו עם הקרקע עולם. או שהקברים נשדדו על ידי אדם או בעלי חיים. אולם ייתכן גם שהעצמות נשטפו לעומק הכוכים, להמשך השדה. וכמו כן הובא כבר שפעמים שהיו מסווים כוכים נסתרים מאחורי כוכים גלויים, וכן פעמים שחפרו בעומק כוך אחורי כוך¹, ויכול להיות שקברו בכוכים הפנימיים, וגם אם לא נמצאו עצמות בכוכים החיצוניים, עדיין צריך לחשוש שמאחורי כוכים אלו יש עוד כוכים שקבור בהם טומאה.

ואף שמן הדין ייתכן שאף ברשות היחיד לא היינו צריכים לחשוש לכל החששות הללו, ואדרבא יותר מסתבר שהעצמות נרקבו ונשטפו, או שנשדדו על ידי בעלי חיים. אך כמו שגזרו חכמים על כל שדה שאבד בה קבר אף ברשות הרבים, והטעם כתבו התוספות משום שהטומאה קבועה, כך גם בספק זה, כיון שהספק קבוע, גזרו חכמים לחשוש שהטומאה נאבדה כאן בשדה².

שיעור המציאה להציל מחשש שדה כוכים

ויש לעיין במערה שהיו בה כמה כוכים, ובחלק מהכוכים נמצאו עצמות, ושאר הכוכים נמצאו ריקים, האם גם כי האי גוונא גזרו לאסור את כל השדה כדין שדה שאבד בה קבר, או שכיון שבחלק מהכוכים נמצאו מתים, תו לא חיישן לשאר הכוכים, ואמרין דמעיקרא לא בכל הכוכים נקברו. וכן יש להתספק אם נמצאו בכוכים מעט עצמות, וכן אם התחיל לבדוק ומצא עצמות, אך לא מצא עצמות של כל המת. עד שלפי החשבון חסר עצמות בשיעור רובע, או שחסר השדרה והגולגולת, אם חוששים עדיין לשדה שאבד בו רובע עצמות או שדרה או גולגולת³. או שמספיק למצוא מעט עצמות, ושאר העצמות יכולים לתלות שגררהו חיה או ששאר מקרה ופגעי הזמן פגעו בה.

נמצאו כוכים פתוחים

עוד יש לצדד לאידך גיסא, שלא גזרו חכמים רק אם נמצאו כוכים סגורים כדרך כוכים שקבור בהם, אבל אם היו הכוכים פתוחים, תולים שעדיין לא קברו בכוכים הללו.

שיעור שדה שאבד בה קבר

1. וכבר הובא שבגן הסנהדרין שעל עף שכל הכוכים היו ריקים, נמצא כוך בתוך כוך שהיה בו טומאה.
2. ויש לעיין אם רק לגבי טומאה חששו בה לשדה שאבד בה קבר, או אף לעינין הא דתנן [אהלות פ"ח מ"ג] דשדה שאבד בה קבר אינה נטעת כל נטע, ואין מקיימים בה אילן פרי גם גזרו.
3. אמנם בשר מסתבר שודאי לא צריך למצוא. והרי אף לעינין ציון קברים מבואר בגמרא [מועד קטן ה' ע"ב] שאפשר לתלות שהבשר מרקב.

נידונים למשיחה

הגאון רמ"א
סלשץ שליט"א

ולא נתפרש כמה השיעור שצריך לבדוק ולחשוש לאבדת הקבר. וגבי שדה שנחרש בה קבר השיעור לחשוש הוא רק מאה אמה על מאה אמה [פרק י"ז משנה א', עין שם בר"ש], אך גבי שדה שאבד בה קבר לא מצאנו שיעור לשדה שאבד בה הקבר, ובפשטות אפילו אם הספק אבדת קבר הוא בשטח של אלפי אמה, כל האלפי אמה אסורים מספק.

והנה באמת כבר תמחו מאי טעמא כל ארץ ישראל אינה אסורה משום שדה שאבד בה קבר, דהרי מבואר בפסוקים ובמדרשים שדרו בארץ ישראל רבים ככול הים, וכברכת התורה 'אשר לא יספר', ולא ידוע לנו על מקום קברם של כל המליונים והמליארדים שדרו בארץ ישראל.

ומזה היה מקום אולי להוכיח שלא גזרו על שדה שאבד בה קבר, רק אם נאבד בשדה של מאה על מאה אמה, וכשיעור שאסרו בבית הפרס דשדה שנחרש בה קבר. ולפי זה אף בנידון דידן דשדה כוכים, לא נאסר רק מאה אמה על מאה אמה [לכל צד], ואם בדק מכל צד מאה על מאה אמה, תו אין צריך לחשוש לשדה שאבד בה קבר.

אך באמת אי משום הא, בלאו הכי יקשה למה שכתבו התוספות [כתובות כ"ח ע"ב ד"ה בית] דברשות היחיד שדה שנאבד בה קבר אסור מן הדין, דספק טומאה ברשות היחיד טמא, דאי הכי כל הרשות היחיד שבארץ ישראל יהיה טמא משום שדה שאבד בה קבר.

וכבר האריך בזה החתם סופר, ויסוד הדברים הוא, דרק קבר ידוע שנאבד אוסר את השדה, אבל אם לא ידוע על קבר, אלא שלפי החשבון אמור להיות בשדה זו [דהיינו ככל ארץ ישראל] קבר, לא נאסר המקום משום שדה שאבד בה קבר. ואף משום ספק טומאה ברשות היחיד אין מקום לאסורו, ואכמ"ל.

וסוף דבר אין לנו מקור שאין לאסור שדה של מאתים אמה שאבד בה קבר. ולפיכך אף שדה כוכים דידן אין מקום לומר שלא יאסר יותר ממאה אמה.

ובפשטות צריך לבדוק עד שמגיע לסלע או לקרקע בתולה, וכמו שמצאנו בשכונות קברות שלא נפטר מבדיקת עשרים אמה רק אם מגיע לסלע או לקרקע בתולה, כך בשדה כוכים שחוששים לשדה שאבד בה קבר, צריך לבדוק עד שמגיע לסלע או לקרקע בתולה.

הגיע מיד למקום סלע

ולמעשה בדרך כלל מקומות שנמצאו כוכים, כמו גן הסנהדרין, אין הכוכים בנויים בידי אדם, אלא הם כוכים בסלע. וכן ברוב המקומות לא נשתמרו כוכים שנבנו בידי אדם, אלא כוכים שחצבו בסלע. וכיון שכן, יותר מהכוח שנמצא לא צריך לחשוש שמא טמון בעומק השדה טומאה, אלא מיד שנגמר הכוך שוב לא חוששים לטומאה בהמשך השדה.

מערות שלא ידוע בהם על כוכים

אך מה שיש לדון זה במערות שלא נפתחו ולא יודעים האם יש שם כוכים, ואת גודל המערה יכולים לראות מבחוץ לפי הסלע שסותם את פי המערה, והנידון הוא אם לחשוש שמצדי המערה נמשכים עוד כוכים.

והנה גם אם נחשוש שנמשכים בצדי המערה כוכי קבורה, מסתבר שלא צריך לחשוש יותר מאשר עשרים אמה. דעד כאן לא כתב הר"ן לדון מציאת כוכים כשדה שאבד בו קבר רק כשראינו שהכוכים ריקים, וכיון שמוניחים שבעבר נקברו בכוכים הללו, ומצד שני לא מוצאם בכוכים טומאה, חוששים שהטומאה נאבדה, והרי זה כשדה שאבד בה קבר.

אבל כשלא ראינו שהכוכים ריקים, אזי אדרבא אם נתלה שיש בתוך המערות כוכים, נניח שמסתמא הטומאה עדיין נמצאת שם ולא נאבדה והתפזרה בעומק השדה. וכיון שסתם כוכי המערות קבורה אינן אלא עשרים אמה, אין צריך לחשוש יותר מאשר חשבון עשרים אמה. והנידון הוא אולי גם עשרים אמה לא צריך לחשוש, דידוע שהרבה פעמים לא היו קוברים בכוכים, אלא מניחים את הארון במערה, [ועד פטירת רבי שציווה להטילו בארץ היו קוברים בארונות סגורים אף בלא נקב בתחתית הארון]. וכן אהרן הכהן ומשה רבינו לפי מה שנראה בחז"ל נקברו [על מטה] במערה עצמה ולא בתוך כוכים, וכן לפי מה שמתארים היורדים לקברי המלכים, גם מלכי יהודה נקברו בארון עצמו ללא כוכים.

או שאולי כמו שמצאנו במוצא ג' מתים דצריך לחשוש לשכונות קברות, כך המוצא מערה צריך לחשוש שיש שם כוכים בשיעור של שכונות קברות, דהיינו עשרים אמה סביב המערה⁴. ולפי מה שמעידים בשם מרן הגאון הגדול רבינו יוסף שלום אלישיב זצוקלה"ה אם אין עוד צדדים להקל [כמו שהיה נכביש 444 ואכמ"ל], צריך לחשוש שמא בפנים המערה ממשך להתפשט עוד כוכים, ואסור לכהנים להלך בכביש במקום שלפי חשבון שכונות קברות יש לחשוש לכוכים שמתפשטים מהמערות.

4. ולכאורה הספק הנ"ל גם נמצא כוך אחד והיה בו מת, דנחשוש שהיו כאן עוד כוכים בשיעור של שכונות קברות, ונחרבו ונסתמו שאר הכוכים, ועד שלא נמצא מתים בשיעור של מספר הכוכים של שכונות קברות, נדונו כשדה שאבד בה קבר. ומשמעות הר"ש שאם היה בכוך מת, לא חוששים לעוד כוכים. וצ"ע מאי טעמא כשלא מצאנו כלל כוכים נצטרך לחשוש שיש במערה כוכים עם מתים.

פרק ט"ו מושג ח' תנן עשאה ראשה גולל לקבר אין טמא אלא עד ארבעה טפחים ובזמן שהוא עתיד לגור ר' יהודה אומר כולה חיבור, וביארו הר"ש והרא"ש ובא"ר דקמ"ל דגם מה שנגד פתחה אין טמא לגובה אלא עד ד"ט אבל יותר מד"ט ודעתו לגוד אינו טמא, ור' יהודה ס"ל דכ"ז שלא קצץ הכל טמא, וכ"ה דעת הרמב"ם בפ"ו הל' ה', אמנם דעת הראב"ד בהשגות (שם) דודאי היכא שכל הגולל עומד רק כנגד הפתח הכל טמא אפילו עד מאה אמה ולא מהני דעתו לקוץ, אבל היכא שראשה אחד חוץ לקבר ואין כל הקורה נסמכת על גבי הקבר, בהא כל שדעתו לקוץ ביותר מד"ט אפילו כנגד פתחה טהור.

מ"ש מגולל שפירש

והנה מבואר במתני' דדעת רבי יהודה דגם יותר מצורכו טמא כל זמן שלא קצץ, אבל לאחרא שקצץ טהור, ולכאורה צ"ע אמאי ע"י שקצץ פקע ממנו טומאתו, והא כבר שחל עליו תורת גולל ונטמא איך נטהר מטומאתו, אלא דיש לומר דהוי כדן גולל שפירש, אמנם בדן זה מצינו פלוגתא בראשונים.

פלוגתת הראשונים

בתשו' הרשב"א ח"א ס' תעו' כתב ליישב את קושית התוס' בסוכה דף כ"ג מה נתחדש בדן טומאת גולל יותר מטומאת קבר דנ"מ לגולל ודופק שפירש מן המת, וכע"ז כתב הא"ר פ"ב מ"ד העולה מדבריהם חידוש גולל מטמא גם לאחר שפירש, וכדברי הרשב"א דהגולל מטמא גם לאחר שפירש, כ"כ רש"י בעירובין דף ט"ו ע"א ד"ה ומטמא זו"ל ומטמא משום גולל אם עשאו גולל לקבר מטמא לעולם באהל כמת עצמו ואפילו ניטל משם, דתניא בפרק בהמה המקשה וכל אשר יגע על פני השדה לרבות גולל ודופק עכ"ל. וצ"ע על דעת הרשב"א ורש"י מדברי התוספתא שהביאו התוס' בסוכה שם דמוכח דגולל שפירש טהור, ועוד יש לתמוה על דברי הרשב"א מדתניא בספירי זוטא (הובא בר"ש) ר"א אומר הגולל מטמא במשא מק"ו מנבלה, אמר לו לא אם אמרת בנבלה שכן היא מטמאה במשא לאחר פרישה, תאמר בגולל שאינו מטמא משא לאחר פרישה, הרי להדיא דגולל אינו מטמא לאחר פרישה, וכן צ"ע ממתני' מה מהני שקצץ את הגולל מכל מקום כיון ששימש כגולל כל זמן שלא קצצו א"כ הוי כגולל שפירש.

דעת הגר"א

ויעוין בא"ר שכתב לחלק מוכח קו' התוס' בין טומאת מגע דגולל לבין טומאת אהל דגולל, דמה דגולל מטמא לאחר שפירש ה"מ במגע, אבל באהל אינו מטמא רק בעודו על הקבר. וטעם החילוק שבין טומאת אהל לטומאת מגע כתב הגר"א דבאמת הגולל מצד עצמו אינו מטמא באהל, וטומאת אהל דגולל היא רק מדין ק"ס, וכמש"כ התוס' בסוכה דהמאהיל על הגולל בהכרח מהאיהל גם על הקבר עצמו והוא נטמא משום מאהיל על ק"ס, וטומאת הגולל היא רק טומאת מגע, וטומאת מגע שהיא מדין גולל היא גם לאחר שפירש, וז"ל הגר"א טומאת אהל דגולל לא נפקא לן מידי דהא הגולל לא מטמא אלא בקבר סתום וכו', אלמא דגולל משום קבר סתום הוא דמטמא באהל דמאהיל ע"ג קבר סתום וכו', אלא גולל דקתני משום מגע, דכל גולל שנגד הקבר מטמא במגע ואפילו פירש הגולל מן המת עכ"ל, ולכאן כונת הגר"א היא דמקרא דעל פני השדה מרבינן רק טומאת מגע ולא טומאת אהל, ומה דהגולל מטמא באהל הוא מקרא דכתיב או בקבר דדרשי' מינה ק"ס לטומאת אהל.

אולם הא גופא צ"ב מ"ש דק"ס לאחר שפירש אינו מטמא וכמב' בסנהדרין (מז' ע"ב) דקבר הנמצא מותר לפנותו פינהו 'מקומו טהור', ואילו גולל מטמא גם לאחר שפירש, ובי' בזה הגרי"ז (נזיר נג' ע"ב) ע"פ מש"כ הגר"ח (פ"ו טו"מ ה"ד) דמה דקבר שפינהו מקומו טהור אי"ו מחמת דכשפינהו בטל ממנו שם קבר, אלא טעם הדבר הוא דאע"פ שקבר הוא אב הטומאה בפני עצמו, מ"מ זה שהוא הקבר עם המת ביחד זהו עיקר הטומאה של קבר, ומטמא כולו אף שלא כנגד המת מדין טומאת קבר, וכן הוא הגזירת הכתוב של קבר דכוליה עם המת ביחד הוא עיקר הטומאה והאב של קבר, אבל הקבר בלבדו בלא צירוף המת והטומאה שבו אין זה אב הטומאה של קבר ואין בו טומאת קבר. ובבי' דברי הגר"ח כתב הגרי"ז דלטומאת אהל בעינן מת שלם, וכמבואר ברמב"ם (פ"ב טו"מ ה"א) דמה דכזית מבשר המת מטמא הוא משום דכזית מן המת נחשב כמו מת שלם (וכמש"כ הרמב"ם שם ה"ב אמרו חכמים תחלת ברייתו של אדם כזית ולפיכך שיעור טומאת בשרו כזית), וכ"כ הרמב"ם (שם ה"ג) לגבי טומאת אברים דאבר שנחתך מן האדם החי הרי הוא כמת שלם. וכ"כ הרמב"ם (שם ה"ח) לגבי עצמות דעצמות המת אם נכרת בהן צורת עצמות הרי אלו מטמאין במגע ובמשא ובאהל כמת שלם שאני קורא בהם עצם אדם, ובוזה מבואר היטב דברי הגר"ח דמה דאין הקבר מטמא רק בזמן שהמת כקבר, הוא משום דטומאת אהל היא רק במת עצמו, ולכך אין הקבר מטמא

באהל רק כ"ז שהמת נמצא בקבר דע"ז הוא מטמא יחד עם המת. ובוזה מבואר ג"כ דברי הגר"א דטומאת אהל דק"ס היא רק בזמן שהמת בקבר ומשום דבעינן שהקבר יהא מטמא יחד עם המת, אבל בטומאת מגע שהיא גם בשאר דברים הפורשים מן המת ולא רק במת עצמו (וכעין דאשכחן דחרב כחלל לטמא אחרים טומאת ז'), הגולל מטמא מוכח עצמו, ולכך הוא מטמא גם לאחר שפירש אע"פ שאינו עם המת, ובוזה מיושב מה שהעירו לעיל דגולל ודופק וקבר כתיבי בחד קרא ומ"ש דהקבר מטמא גם באהל, ואילו הגולל מטמא רק במגע. ולפי"ז מיושב היטב דשאני קבר שהוא מטמא יחד עם המת, לכך מהני הקבר לטמא גם באהל, אבל גולל שהוא מטמא מחמת עצמו בלא המת, אינו מועיל לטמא רק במגע ולא באהל, וכמש"כ הרמב"ם לגבי חרב דאע"פ שגם היא כתובה באותו פסוק, מ"מ לא נתרבתה טומאת חרב רק לגבי טומאת מגע ולא לגבי טומאת אהל, דבטומאת אהל כתיב אדם כי ימות באהל.

יישוב הבית יעקב

אולם רש"י בעירובין והרשב"א כתבו דגולל שפירש מטמא גם באהל, ולדעתם קו' התוס' מהתוספתא דב' אבנים במקומה עומדת, וכן הקו' מהספירי זוטא, ויעוין בבית יעקב (כתובות ד' ע"ב) שכתב ליישב דגולל אינו מטמא לאברים, ורק בעוד ב' האבנים עומדות זו לצד זו דאית' לכל הגולל הנוגע והמאהיל עליהם טמא, דאע"פ שהם ב' אבנים שאינם מחוברות, מ"מ ב' האבנים הוו כיסוי אחד ולשניהם יחד יש עליו שם גולל לטמא את הנוגע בו, אבל כשפירשה אחת מהן האבן השנייה לבדה אינה מטמאה דהיא רק חצי גולל וחצי גולל אינו מטמא, ולפי"ז ה"ה מיושב ממתני' כיון דקצצו הוי רק חלק מהגולל ואינו מטמא לאיברים, אמנם עדין קשיא מהספירי דקאמר דגולל אינו מטמא לאחר פרישה.

יישוב החכמת אדם

ויעוין בחכמת אדם בקונטרס מצבת משה שכתב לחלק אליבא דהרשב"א בין גולל מדבר המק"ט לגולל מדבר שאין מק"ט, ומש"כ הרשב"א דגולל מטמא גם לאחר פרישה, ה"מ בגולל מדבר המק"ט, אבל בעושה גולל מדבר שאין מק"ט מודה הרשב"א דאינו מטמא לאחר פרישה. וכ"כ התפא"י (בועז אות יא'), ועי"ש בתפא"י שכתב שכן מוכח מדברי הרמב"ם בפ"ו טו"מ הל' ד'.

והנה לדברי החכמת אדם מיושבת קושית התוס' מהתוספתא דב' אבנים, וכן מיושב מה דתמהנו ממתני' משום דהכא מיירי בגולל שאינו מקבל טומאה ואינו טמא לאחר שפירש, אולם עדין קשה מדברי הסיפרי דקאמר דאין ללמוד משא בגולל בק"ו מנבילה דמה לנבילה שכן מטמאה לאחר פרישה, ולדברי הרשב"א עדין אפשר ללמוד טומאת משא בגולל שהוא מדבר המק"ט אולם שמה גם בגולל מדבר המק"ט עדין איכא למיפרך דלאחר טבילה הוא טהור משאין כן נבילה שעומדת בטומאתה לעולם.

ביאור דעת הראשונים דגולל שפירש טהור

והנה בעיקר פלוגתת הראשונים הגולל מטמא לאחר שפירש הק' בקוב"ש בכתובות אות טו' מה ביאור דעת התוס' דגולל שפירש טהור והא כיון שכבר היה טמא בעודו על המת איך נטהר אחר שפירש, דטומאה שבו להיכן הלכה, ובכ"מ ק"ל דכל הכלים אינן יורדין מטומאתן אלא ע"י שינוי מעשה.

ותירץ הקוב"ש דמצינו ב' אופנים של טומאה, אחד ע"י קבלת טומאה מאחרים, ועוד אופן של טומאה מצינו בדברים שמשמאים מחמת עצמם. והיינו דכלים ואדם ואוכלים שנגעו במת וכדומה חלה בהם הטומאה, וע"י שחלה בהם הטומאה הם מטמאים אחרים, אבל מת ושרץ ונבילה מה שהם מטמאים אחרים אינו מחמת שחלה בהם טומאה במוותם, שהרי שרץ ונבילה מטמאים גם בלא חישוב עליהם שאין עליהם תורת אוכל ואינם מן הדברים המקבלים טומאה, אלא טומאתם היא רק ע"י שיש עליהם שם שרץ ונבילה, ויעוין בשיעורי ר' שמואל רוזובסקי (ב"ב יט' אות כו' וכ"כ בחידושי סט"ו) שהוכיח כן מן המבוי' בספירי זוטא פ' חקת דבן השונמית כשקם לתחיה א"צ טבילה, ואע"פ שהוא טימא כל מה שהיה בבית ודין הוא שאף הוא עצמו יטמא מטומאת עצמה, אלא הטעם הוא כמשנ"ת דמת אינו בתורת קבלת טומאה ואין הטומאה חלה בו במוותו, אלא טומאתו היא ע"י שיש עליו שם מת, וכשקם לתחיה שכבר אינו מת אינו מטמא.

וכתב הקוב"ש דנראה דטומאת גולל ודופק דומה לטומאת שרץ ונבילה, והיינו דאין גדר טומאת גולל ודופק שהגולל ודופק נטמאים מן המת וחלה בהם ע"י טומאת גולל ודופק שהרי גולל ודופק נוהג גם בדברים שאין מק"ט, אלא גדר טומאתם הוא דבמה שהם משמשים כגולל ודופק הם נעשים לדבר המטמא משום שם גולל ודופק שיש עליהם. ולפי"ז מיושב היטב מ"ט גולל ודופק שפירשו טהורים, דמה דק"ל דכלים אין עולים מטומאתם אלא בשינוי מעשה, ה"מ במקום שחלה בהם הטומאה בתחילה לעולם, ובשביל להפקיע הטומאה שכבר חלה בהם צריך שינוי מעשה, אבל גולל ודופק שאין הטומאה חלה בהם ומה שהם מטמאים אחרים הוא רק מחמת שם גולל ודופק שיש עליהם, כל שפירשו מן המת ופקע מהם שם גולל ודופק פקעה טומאתם.

חצר הקבר, העומד בתוכה טהור, עד שיהא
בה ארבע אמות, כדברי בית שמאי. בית

הלל אומרים, ארבעה טפחים. קורה שעשאה גולל לקבר, בין עומדת בין
מטה על צדה, אין טמא אלא כנגד הפתח. עשה ראשה גולל לקבר, אין

חצר הקבר: שלפני המערה כדאמר סדר בנין
הקברות בבבא בתרא (דף ק:) שעושין מערות
גדולות של שש על שש וחופר בכותליה סביב
כוכין ארוכות כמדת המת ותוחבו לתוכן והמערה
מקורה בתקרה וכיסוי ועושה גומא רחבה בצד
המערה ופותח פי המערה לתוך הגומא בכותל
המערה כמין פתח ואותה גומא היא חצר הקבר (רש"י סוטה מ"ד א')²: העומד
בתוכה טהור: כל מקום שהוא עומד בה טהור דכיון דמערה חלוקה הימנה ומחיצותיה
ניכרות לא גזור רבנן במתים שבתוכה שיתפסו ד' אמות סביבותיה לצד המערה דכי
גזור רבנן ארבע אמות במת המוטל באויר וכגון למעלה אצל גג המערה כדי להרחיק
את האדם מלהאיל על הטומאה אבל כאן יש היכר³ (רש"י סוטה שם): ארבע אמות:
הוא דחשיבא מקום לעצמה אבל פחות מכאן בטלה אצל המערה ולא חשיבא למיהוי
מקום לעצמה (רש"י שם): ובית הלל אומרים ארבעה טפחים: הוי מקום חשוב בכל
דוכתא (רש"י שם). ויש מפרשים דמה שגזרו לטמאות הנכנס לחצר שאין בה ד'
טפחים הוא משום דחיישי' שמא יגע במשקוף ולא אדעתיה (חזו"ס א"ג סק"ד):
בסוטה בסוף משוח מלחמה (מ"ד א) מייתי למתני', ובתר מילתא דבית הלל קתני
במה דברים אמורים שפתחה מלמעלה [רש"י]. כשפתחה של חצר למעלה. שאין
לה כניסת מדרון במעלות מן הצד אלא כשיורדין לה קופצין לה וכשעולין מתוכה
מטפס ועולה ולקמן פריך איפכא מיסתברא: אבל פתחה מן הצד ארבע אמות,
וברייתא היא דמסיים בה הכי, ופריך עלה כלפי לייא [רש"י]. כלפי לייא. כנגד איפוא
הפכת דבריך לייא איפוא כדאמר בברכות (דף נח). כגני לייא כדים שבורים להיכן
הולכים איפכא מסתברא מן הצד כשעשוי לחצר מדרון לצאת דרך צדדים איכא
למימר כיון דלא גזור רבנן ארבע אמות במחיצות ניכרות סגי להאי חצר בארבעה
טפחים והעומד בה הרי זה טהור שאין לנו במה לטמאו דאינו צריך לטפס ולעלות
שיפשוט זרועותיו ויאהיל וכנפיו על חלל הפתח דכי נפיק מידדי ונפיק נשמש ונמשך
לו מן הפתח של מערה לצד פתח של חצר ויוצא לו. אדרבה מן הצד מידריד
ונפיק, מלמעלה אי אפשר דלא מאהיל, [רש"י]. מלמעלה אי אפשר דלא מאהיל.

כיון דאינו אלא ארבעה טפחים אי אפשר לו לפרוש כנפיו ולטפס ולעלות אלא אם
כן מאהיל על חלל הפתח] אלא במה דברים אמורים שפתחה מן הצד אבל פתחה
מלמעלה ארבע אמות⁴, והני מילי חצר הקבר דמסיימי מחיצתא⁵ אבל מת בעלמא
תופס ארבע אמות לטומאה⁶ (ר"ש). עוד כתב הר"ש, תניא בתוספתא, ואי זו
היא חצר הקבר זו הגת שהמערות פתוחות לתוכה אם יש בה כשיעור הנכנס לתוכה
טהור, ואם לאו הנכנס לתוכה טמא במה דברים בזמן שאינה פתוחה לאויר אבל
בזמן שפתוחה לאויר אפילו אינו מרוחק מן השקוף אלא כל שהוא טהור ובלבד
שלא יגע בשקוף⁷. פירוש שאינה פתוחה לאויר, כשהחצר מוקפת ארבע מערות
מארבע רוחותיה ויורדין לשם כמו בגת היינו אינה פתוחה דאינה פתוחה לאויר
העולם אלא למערות. אבל שפתוחה לאויר היינו כשאין שם אלא שלש מערות
משלש רוחות ורוח רביעי של חצר פתוחה לאויר העולם⁸ והיינו מן הצד דמסקנא
דסוטה. ובלבד שלא יגע בשקוף. דקיי"ל (לעיל ס"ו פ"ב) טומאה בבית הנוגע בשקוף
טמא (ר"ש): אבל הרמב"ם פירש דמה שחילקו בין פתוחה לאויר לאינה
פתוחה לאויר קאי על קירוי החצר, דכל מה שנחלקו ב"ש וב"ה הוא דוקא בחצר
מקורה, אבל אם אינה מקורה אין שיעור בדבר וכל שלא נגע טהור⁹ (ע"פ רמב"ם
בחבורו פ"ז ה"ט ובפנה"ש): גולל לקבר: כיסוי על פתח הקבר (רע"ב): ביצועת
בין מוטה על צידה: ר"ל בין שהקורה עומדת זקופה על פה הקבר וקצהו התחתון רחב
יותר מפתח הקבר, ובין שעומדת הקורה בשפוע ממעל להקבר, וה"ה במונחת ארכה
על הקבר (תפא"י): כנגד הפתח: העומד על פתח הקבר טמא ושאר הקורה טהורה
(ר"ש): עשה ראשה גולל לקבר וכו': כגון שהקורה עומדת ועתיד לחתוך כל גובהה
ולא ישאר אלא ראשה גולל הנוגע בקורה עד ארבעה טפחים טמא ואפי' דעתו
לחתוך כ"כ מהקורה שלא ישאר ממנה עובי ד' טפחים כל זמן שלא חתך טמא עד
ד' טפחים שהוא דבר מסוים וחשוב (רא"ש, וכ"פ הגר"א): והרמב"ם (פ"ז ה"ה)
כתב, עשה ראשה גולל לקבר והרי היא עומדת על הקבר כמו אילן הנוגע ממנה
בארבעה טפחים סמוך לקבר טמא משום גולל ומארבעה ולמעלה טהור כד"א בזמן
שהוא עתיד לקוץ אותה אבל אם אינו עתיד לקוץ אותה כולה גולל, עכ"ל. והראב"ד
שם השיג על מש"כ הרמב"ם שהקורה עומדת כמו אילן דא"כ היינו עומדת אלא

1. עי' משנ"א שתמה דשיעור שש על שש נאמר בחצר הקבר, אבל במערה נחלקו בגמ' לדחך
מ"ד הוא שש על ד' ולמר הוא שש על שמונה:
2. כתבו תוס' בב"ב ק"א א' {ד"ה ועושה} דכאן משמע שהחצר גבוה מן המערה דהא בעי
למימר בגמרא שאחד מימין הפתח ואחד משמאל נכנסין לתוך החצר דקאמר בגמרא אי
לבראי הא קא מיתדשי וקשה דבפרק משוח מלחמה (סוטה דף מד.) משמע שאין החצר
שזה עם קרקע עולם אלא עמוק וצריך לעלות כשיוצא ממנו דמפליג בין פתחה למעלה
לפתחה מן הצד וכן פ"ה שם וי"ל דאע"פ שהחצר עמוקה המערה עמוקה הימנה עכ"ל:
3. ובתוס' בב"ב {שם} הקשו. וא"ת לר"ש {דס"ל ארבע מערות עבדין לארבע רוחות המערה]
היכי אזיל כיון שיש ד' מערות לד' רוחות וכי תימא באמה שבין כוך לכוך האמר בפרק משוח
מלחמה (שם) דמת תופס ארבע אמות היכא דלא מסיימי מחיצות ודוקא בחצר הוא דמסיימי
מחיצות אינו תופס ופ"ה דאזיל שם בשידה תיבה ומגדל. ע"כ:
4. לקמן באר הר"ש דמן הצד דבריייתא בסוטה היינו שהחצר מוקפת ג' מערות ורוח רביעי של
חצר פתוחה לאויר העולם, ועד"ז מתבאר דמה שאמרו דבפתחה מלמעלה ארבע אמות היינו
כשיש ארבע מערות מד' רוחות.
והטעם מהגמ' בסוטה דלביית הלל בכל חצר הקבר בעינן שיהא לכה"פ ד' טפחים לטהר
את הנכנס לתוכה, ויש להקשות דמדברי התוספתא שהביא הר"ש להלן מבואר דאם יש
ג' מערות לא בעינן כלל הרחקה אלא אפילו רחוק כל שהוא טהור, [ולכא"ו היה מקום לחלק
דבגמ' סוטה מיירי באופן שיש ד' מערות אלא שהיא פתוחה מן הצד וזוה בעינן לכה"פ ד'
טפחים ובתוספתא דתניא דסגי בכל שהוא מיירי שאין אלא ג' מערות וזוה כל שהפתח מן
הצד אינו מטמא כלל ואפילו רחוק כל שהוא, אמנם מדברי הר"ש מתבאר לא כך דהא כתב
להדיא דמה שאמרו בתוספתא שהיא פתוחה לאויר העולם היינו מן הצד דהברייתא דסוטה
ומאחר שהתוספתא והברייתא מיירי בחדא גווני צ"ע דבברייתא דסוטה מסקינן דמן הצד
בעינן ד' טפחים לבית הלל ובתוספתא תניא דמן הצד אפילו כל שהוא טהור.
וענין בתוי"ט שעמד בזה, ועי' ברש"י מש"כ לבאר דלא כהר"ש, ובמשנ"א ובמים טהורים
נקטו דבאמת נחלקו בדין זה התוספתא עם הגמ' דידן דלדעת התוספתא בג' מערות לא
גזרו כלל כיון דמסיימי מחיצתא, והגמ' בסוטה פליגא וס"ל דגם במסיימי מחיצתא גזרו

לטמאות בד' טפחים, ועי' במים טהורים שהוסיף לבאר דמש"כ הר"ש דפתוחה לאויר העולם
דלתוספתא שזה למן הצד דתוספתא היינו דוקא לענין המציאות אבל בדין הם חלוקים וכנ"ל:
אמנם מדברי הגר"א כמו שביארו החזו"א {ס"ג סקט"ז} מתבאר שפירשו התוספתא
באופ"א ולפי"ז אין סתירה בין הגמ' בסוטה לתוספתא, ובהקדם מש"כ השו"ע יור"ד סי'
שע"א ס"ה וז"ל אסור ליקרב בתוך ארבע אמות של מת או של קבר בד"א שאין הקבר
מסויים במחיצות גבוהות י' טפחים אבל אם הוא מסויים במחיצות גבוהות עשרה טפחים או
בחרין עמוד י' טפחים אין צריך להרחיק ממנו אלא ד' טפחים. עכ"ל השו"ע. ובבאור הגר"א
שם תמה ע"ד השו"ע בזה"ל צ"ע דבגמרא לא אמרינן אלא דצריך שיהא בחצר הקבר הואיל
ומסיימי מחיצתא וכמש"ו כאן בד"א כו' עכ"ל הגר"א, ור"ל דכל מה שהצריכו במתני' שיהא
ד"א הוא בשיעור החצר אבל אחר שיש בה ד"א אין צריך להרחיק כלל, וכע"ז הק' החזו"א
{ס"ג סקט"ז} אלא שהוסיף להקשות מהתוספתא וז"ל והא דכ' המחבר דהיכי דמסיימי
מחיצתא צריך להרחיק ד"ט, קשה דהא תניא בהדיא בתוס' דאינו מרוחק אפי' כ"ש טהור
ובלבד שלא יגע בו ואין לך פתוח לאויר יותר מעומד מלמעלה סמוך למחיצה על הארץ, וכ"כ
הגר"א וכן תמה במע"ט על הרא"ש שם עכ"ל החזו"א.
ומתבאר מדברי החזו"א והגר"א מתבאר דמה שאמרו בתוספתא דבזמן שהיא פתוחה
לאויר אפילו כל שהוא טהור דלא קאי על שיעור החצר אלא על הנכנס לתוך החצר, והיינו
דבחצר שיש בה שיעור ד' טפחים בפתחה מן הצד הנכנס לתוכה טהור ואף שמתקרב על
פתח המערה ממש, וא"כ אין סתירה בין ברייתא דסוטה לתוספתא, דהכל מודים דבפתחה
מן הצד שיעורה בד"ט, ובשיעור זה הנכנס לתוכה בכל גווני טהור ואפי' אם אין בינו להמשקוף
אפילו כל שהוא. ואמנם לפי"ז יל"ע בדברי התוספתא וכמש"ק החזו"א {שם} דלשון התוס'
דקתני אבל בזמן שפתוחה לאויר אפי' אינו מרוחק מן השקוף אפי' כ"ש טהור ובלבד שלא
יגע למשקוף, קשה לפרשו דזה אפי' באינה פתוחה לאויר, אם יש בחצר ד"א, ועיקר החידוש
דא"צ ד"א חסר מן הספר:
5. מבואר בזה דכל היכא דמסיימי מחיצתא אי"ז בכלל הגזירה דמת תופס ד' אמות לטומאה,
אמנם בשו"ע {יור"ד סי' שע"א} פסק דקבר תופס ד' אמות לטומאה, ובבאור הגר"א שם
הביא דכן דעת רש"י ותוס' ב"ב י"ב א' דבית סתום מטמא כל סביביו מדין קבר, והקשה ע"ז

טמא אלא עד ארבעה טפחים. ובזמן שהוא עתיד לגד, רבי יהודה אומר, קלה חבור:

סיפא שהקורה שוכבת בקרקע וראשה נכנס לתוך הקבר נעשה לו גולל ורישא הטעם בזמן שהיא עומדת או מוטה על צדה וסומכת על הקבר כל הקורה צריכה לראשה התחתון שהוא גולל לקבר לפיכך כל שהוא כנגד הפתח של קבר טמא אבל כשהיא שוכבת אינו כן לפיכך מה שעתידי לקוץ אינו חיבור עכ"ד הראב"ד, והיינו דלהראב"ד גם מוטה על צידה הקורה עומדת על הקצה שהוא בקבר, אלא שאינה עומדת זקוף אלא באלכסון אבל מ"מ היא עומדת על צידה, ומשא"כ בסיפא היא שוכבת על הארץ ואין כולה נסמכת על הקבר, ובוזה דוקא הוא דאמר' דמועיל מה שחשב לגוד, אבל בעומדת זקוף או באלכסון אינו מועיל מה שיחשוב לגוד. ובדעת הרמב"ם ביאר הכס"מ (שם) דעומדת ומוטה על צדה תרווייהו כשהקורה מוטלת לאורך הקבר אלא דעומדת היינו שהטילה על הקבר לרחבה וקתני שאם היתה ארוכה או רחבה יותר מהקבר אין טמא אלא כנגד הקבר דוקא והשאר טהור לפי שאינו צריך לגולל אבל כשהעמידה על הקבר כמו אילן אע"פ שמתוך שכולה עומדת על פתח הקבר היה ראוי לטמאה כולה אפילו כשעתידי לקוץ מתוך שאינו צורך לגולל ממנה אלא קצתה לא טמאו ממנה אלא עד ד' טפחים והוא שעתידי לקוץ. עכ"ד הכס"מ. והתוי"ט הקשה לפירושו מאי דקרי עומדת כשמוטל על הקבר לרחבה, ועל כן פירש דעומדת הוא שעומדת זקופה, ואיכא בין רישא לסיפא דברישא שעומדת על עמדה על שרשה ושם היא עבה ורחבה ויוצאת חוץ מהקבר בצדי הרוחב של הקבר, וקאמר דאין טמא הנוגע באותן הצדדין, כיון שאינן כנגד הפתח, וסיפא עשה ראשה גולל היינו שנתהפכה ועומדת על ראשה, ושם היא צרה ואינה יוצאת חוצה לצדדין וקמ"ל דאין טמא בארכה אלא עד ד' טפחים. וכתב עוד התוי"ט דפשיטא דברישא נמי כי קתני עומדת ה"מ לאשמועי' הוא דאין טמא אלא עד ד' טפחים אלא כיון דאיכא למשמע התם, דאין טמא מן הצדדין שלא כנגד הפתח סגי ליה בהכי, וקמ"ל השתא הא דעד ד' טפחים בגוונא אחרינא, וממילא שמעינן דה"נ בעומדת על שרשה דאין טמא אלא עד ד' טפחים דודאי דלא שנוא, וכן ג"כ אי משכחת בעשה ראשה גולל דאפ"ה יוצאת חוץ לצדדי הקבר כגון שהקבר צר מאוד שהוא קבר של נפל או שהקורה עבה גם בראשהף דאין הנ"מ דטהור הנוגע בצדדים היוצאים חוצה אלא שדברו בהווה ורגיל להיות עכ"ד התוי"ט:

הגר"א דמאי שנוא מחצר הקבר דיש בה מערות שחשיבי קבר ואפ"ה לא הצריכו להרחיק כיון דמסיימי מחיצתא, ובחזו"א (שם) תי' דרש"י ותוס' ס"ל דדוקא בחצר המערה שאין כותל המערה מטמא במגע שהרי הכוכין הן פתוחין כמש"כ תו' ב"ב ק' ב' ושמ"מ, ואפ"י אם הכוכין סתומין, קרקע עולם אין מטמא צדדין משום ק"ס כדתנן בפ"ט מט"ו, ואין טמא אלא כנגד פתח המערה ובוה מקרי מנכרא מחיצתא שלא יגע במשקוף אבל שפיר חיישינן שמא יגע בכתלים היכי דהוא קבר סתום:

6. בהא דגורו על מת שיהא תופס ד"א לטומאה עי' לשון רש"י בסוטה שכתב וז"ל חכמים גורו שיהא המת מטמא כל הנכנס בארבע אמותיו עכ"ל ומשמע דלא גורו לאסור נגיעה בלחוד אלא גורו טומאה על הנכנס, וכ"כ החזו"א (שם) וז"ל והנכנס תוך ד"א טמא טומאת יד ונעשה אב הטומאה מדרבנן לכל דבר. אמנם יעוי' במרכה"מ (פ"ט ה"י) שכתב דהגרד בוה הוא שאסרו חכמים להכנס לד"א של מת ואי"ז גזירת טומאה על המקום עי"ש. ועוד נדונים בדינא דמת תופס ד"א לטומאה ראה צורתא דשמעתתא:

7. ובהא דהנוגע בשקוף טמא כתב החזו"א (שם) משום דהטומאה מתפשטת מהכוכך תחת כל תקרת המערה בין אם הכוכך סתום ויש לו דין ק"ס שמתמא באהל, בין אם הכוכך פתוח ויש פ"ט ע"ג, ואף באין פ"ט מתפשטת הטומאה לצדדין, כיון שהטומאה נראית לתוך חלל הכוכך שיש בו טע"ט או שהמת מגיע עד חלל המערה בכל אופן המערה הוא אהל המת, ותחת המשקוף טמא דהכא ליכא דלת ולא שקוף, וכיון שנוגע בשקוף ממשיך האהל תחת ידו, ועל עצמו מביא בכ"ש, וכמו שפי' הגר"א ספ"ב, והר"ש לא פי' כן שם דפי' ביש שקוף היינו חקק ולא נשאר טפח וכמש"כ סי' ז' ס"ק ט"ו, אבל הכא שאין חקק במשקוף יש לטמאת מחמת אהל ידו, והר"ש לא פי' כן במשנתנו, ולא מצינו להר"ש שמביא על עצמו בכ"ש עכ"ד:

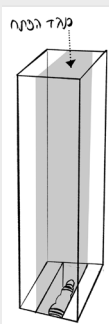
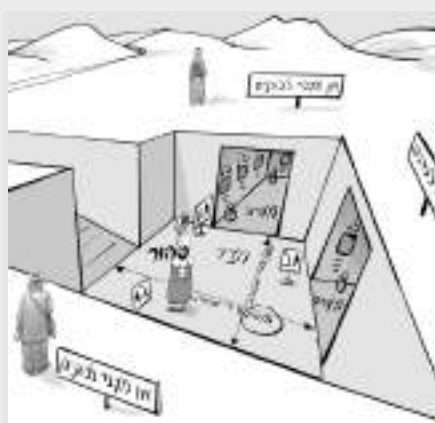
8. לפי' הרמב"ם דמחלו"ב ב"ש וב"ב במתני' איירי בחצר הקבר שהי מקורה יל"ע א"כ בכל גווני היא מה שבתוכה טמא ואפי' יש בה מאה אמה דהטומאה מתפשטת מתוך המערה לחצר דרך הקירוי, ויעוי' בראב"ד ובכס"מ שם ומתו"ד מתבאר דמירי שקירוי החצר מגולה מלמעלה והיינו דאין חיבור בין החצר למערה ולהכי אין הטומאה עוברת מן המערה לחצר ובוה הוא דנחלקו ב"ש וב"ב בשיעור המקום המגולה דלב"ש בעינן שיהא ד' אמות ולב"ה סגי בד' טפחים:

פני המשנה

הר"י גרשטיין שליט"א

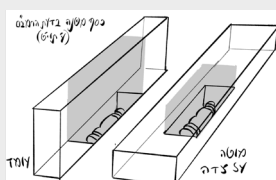
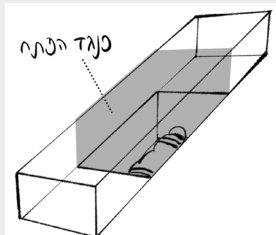
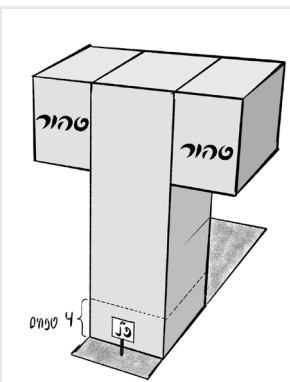

חצר הקבר, העומד בתוכה טהור, עד שיהא בה ארבע אמות, כדברי בית שמאי.

קורה שעשאה גולל לקבר, בין עומדת בין מטה על צדה, אין טמא אלא כנגד הפתח.

עשה ראשה גולל לקבר, אין טמא אלא עד ארבעה טפחים.

מלחמתה של תורה

אכן לכאורה א"א ליישב כן, דא"כ מאי מקשי הש"ס שם וליחוש שמא תסיים אותו נדה, לימא דמיירי בכל המוקף צמיד פתיל שאינו מנוקב, דאז מפקידין משום דליכא חשש היסט, ובש"ל לכאורה מבוואר דבכל גווניו אין מפקידין, ועוד דהא בכלי המנוקב לא בעינן להטעם דשמא תסיטנו אשתו נדה, אלא שמא תיגע בו דרך הנקב, וקושיות אלו צ"ע גם על תי' הגר"מ פיינשטיין שהובא שם. עוד כמה שדן שם לענין מגע זב אם הותרה בציבור, מפורש נדון זה בירושלמי פסחים פרק טז סוף הל"ז.

בענין גזירה על העכו"ם שיטמאו ביביה
בגליון פ' מקץ עמש"כ התוס' בשבת כ"א ע"ב אם כבר גזרו על העכו"ם שיטמאו ביביה וכו' והרי גזירה זו היא מי"ח דבר, הובאו דברי המהר"ש"א שכתב דע"כ תרי גזירות הוו דאז גזירה קדמונית דאע"פ שמה"ת גוים אינם מטמאין ביביה מ"מ גזרו חכמים שאם ראו זיבה מיטמאים כשיראל, וגזירת י"ח דבר היתה על כל גוי אפ"י לא ראה זיבה וע"ז נסתפק התוס' שמא נגורה כבר קודם נס חנוכה עכת"ד, ולכא"ז צ"ב דמאחר ודוקא גוי שראה זיבה מטמא א"כ למה הוצרכו לחשוש שנגע בשמן גוי שטמאו ביביה והרי זיבה הוא מילתא דלא שכיחא כלל שאינו אלא חולי בחדרי הרוע כמש"כ הרמב"ם ומהכ"ת לחשוש לזה וע"ע, (ונפק"מ בזה גם לכשיבנה המקדש במהרה דנראה שלא יצריכו למנות ז"ל משום חשש זיבות וכן לנצרך להכנס להר הבית בזמנינו משום פקו"נ) וע"ע.

תשובת הגר"י קורלנסקי שליט"א
להגאון הגר"ח סלומון שליט"א. לא הבנתי מאי קשיא ליה דאמננס באמת כל ההיכי תימצי שיטמא הוא בגוונא שיש דין צ"פ אך עדיין יש מקום ואפשרות לגיע, אך מ"מ שפיר קשיא ליה לגמרא כיון שסתם מוקף צמ"פ יכול להיות עם נקבים א"כ היו צריכים לומר מפורש דמיירי ככה"ג ורבי אילעא אמר סתם דמפיקידין בצמ"פ ולא אמר דוקא ככה"ג שהוא סתום ולכן קשיא לגמ' דמ"מ מטמא בהיסט. ובודאי הוקל בזה קושיות תוס' על רש"י. ושוב הנני בהודאה על שמעייך בדברי ודן כמה שיל"ע בהם.

בהנ"ל
הגר"י קורלנסקי שליט"א כתב בהע"ו שיש חידוש בדברי הפר"ח והחת"ס שלא רק על טומאת זב אמרו שלא הותר בציבור אלא אף על מגע זב, וברצוני להוסיף בזה, שבבכורות בשבת פרשת נח תשע"ז התארחתי בביתו של הגר"ד פיינשטיין שליט"א, וכונו בה"ח חיאליל מיכל שיחי' אמר את דרשת בר המצוה, ויסוד הדרשה היה משמשכב הזב, אינו זב בצורת משכב, אלא "זב פון משכב", כלומר שמשכב הזב נחשב כטומאת הזב בעצמה, ויסוד הדברים מוזקנו הגר"מ זצ"ל שהוכיח כן מרש"י בב"ק ס"ט, ולענין משכב ולא הגזול, שהחיסרון של משכב גזול, שאין כדוגמתו בשאר טומאות שגזול אינו מעכב בקבלת טומאה, משום שאין זה כדן טומאת מגע, אלא מדן הזב בעצמו, וכשהמשכב גזול, חסר בטומאת הזב, וכן מוכח ג"כ מרש"י בחולין דף ע"א, ומעוד מקומות, ואכ"מ.

הרב משה פוליאנסקי ב"ב
הקשה הגר"י קורלנסקי שליט"א (אהלי טהרות גליון 126) מה הועילו במציאת פח השמן, הרי כולם היו טמאי מת, ואם כן כשנגעו בשמן טימאוהו. והנה, יש להקשות איך היוונים יכלו לטמאות את השמן, הרי אמרו בפסחים (ט"ז א') משקין בית מטבחים דכן, והניחא לשמואל דאמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן שפיר, אלא לרב דאמר דכן ממש [וקיימא לן כרב דאסורי] אך יכלו היוונים לטמאות. ומצאתי שעמד בשאלה זו אאמ"ר וללה"ה (משנת יהודה עמ' פ"ו) ותיירץ בשם מרן הקה"י זצ"ל, שמכיון שפרצו בחומת בית המקדש בטלה ממנו הקדושה ואז היו יכולים לטמא השמן, ואמר מרן שזה מדוייק בלשון הפיוט 'פרצו חומות מגדלי' – ואז טימאו כל השמנים, עכת"ד לעניינו 'ע"ש שהאר"ך בזה שע"י שפרצו את חומות הקדושה הצליחו לטמא את השמן – שהוא חכמת התורה שבעל פה – שלא היה בטרהרה, ע"ש באורך]. ועל פה זה יש ליישב, שלאחר שגברה מלכות בית חשמונאי וניצחום החזירו את קדושת בית המקדש למקומה, וממילא אף שהיו טמאי מתים מ"מ לא טימאו את השמן, כיון שמשקין בית מטבחים דכן.

תשובת הגר"י קורלנסקי שליט"א
להג"ר רפאל סיד אך אני זכיתי לשמוע זה ממ"ר מרן הגר"מ זצ"ל וכן שמעתי ממ"ר הגר"ד פוברסקי זצ"ל וכ"כ הגר"ח שמואלביץ זצ"ל ועוד מגאוני הדור האחרון. אלא שדברינו היו על מגע זב ולא על משכב הזב.

תשובת הגר"י קורלנסקי שליט"א
להרה"ג ר"מ פוליאנסקי. יי"ש"כ על דבריו והוא תירץ נחמד על הן קושיות האחרונים איך נטמא השמן והן על הקו' איך לא נטמא השמן שמצאו. ועיין בקה"ח ח"ה ובארוחות רבינו ח"ג שהובאו הדברים, וכבר קדמוהו רבותינו האחרונים בשו"מ קמא ח"ג סי' מ"ב ועוד, וכיוון לזה גם רבינו הגר"ד פ' בשיעורי רבי דוד בסוגיא דר"ס חן הכהנים. אלא שבבתי יצחק [אוי"ח סי' ק"ן] העיר ע"ז לפי"ד הבעה"מ בע"ז דנ"ב דרך פריצים ישראל יכולים להוציא ההקדש לחולין ולא עכו"ם. [ועיין עוד בהאי ענינא פלפול נעים ונפלא מהגאון רבי מנחם זמבא ה"ד בס' גור אריה יהודה דיני חנוכה אות כ"ג].

חי' האוה"ח שיש הר"ב בע"ז
מה שהקשה הגה"ג הר"י קורלנסקי שליט"א (פ' וישלח) מהגמ' בשבת (פ"ג ע"ב) ע"ד האוה"ח המהודשים שיש חר"כ בטומאת ע"ז ואילו בגמ' מבוואר שכיון שטומאת ע"ז דרבנן יש להקשה לקולא ואין היא מטמאת באהל וה"נ אין להחמיר בה דין חר"כ, ויישב בשם ספר חזו"נ עפ"י ג' הנחות שבטומאה דרבנן יש להקל בהיקש משום אפוזי טומאה ל"פ וכלל זה משום אין עונשין וכלל זה נאמר בני' ולא בב"נ ואילו יעקב אבינו החמיר לדונם כבני נח, בענייני לא זכיתי להבין מה שיידך להחמיר כבני נח לעניין טומאה והלא אין גוים מקבלים כלל טומאה, וממה נפשך, אם דינם כשיראל אין שייכת בהם טומאה זו, ואם דינם כבני נח אין שייכת בהם טומאה כלל, וע"ע. ואולי ניתן לקיים את עיקר דברי האוה"ח בנוסח שונה מדבריו, שהנה מציעו מלבד טומאת ע"ז עצמה טומאת תקרובת לע"ז, ודעת ר' יהודה בן בתירא (ע"ז ל"ב ע"ב) שתקרובת מטמאת באהל מפני שהוקשה למת שנאמר ויצמדו לבעל פעור ויאלכו זבחי מתים, ובשונה מטומאת ע"ז שטומאתה מדרבנן לגבי טומאת תקרובת ע"ז יש סוברים שהיא מן התורה (תוס' חולין י"ג ע"ב ועו"ד), ואף יש מן הראשונים שפסקו כן להלכה (ריטב"א ע"ז שם), ודעת ר"ת (הו"ד בתוס' שם) שאף חכמים החולקים על ר' יהודה בן בתירא מודים שתקרובת שנעשתה כעין עבודת פנים מטמאת באהל, וא"כ אפשר שלגבי תקרובת ע"ז נאמר כחידוש האוה"ח שכיון שהוקשה למת יש ללמוד שטומאתה כטומאת חרב כחלל [ועליה לא אמרו שאין להקשה להחמיר שהרי היא מטמאת באהל ומשום שלא הוקשה גם לשאר דברים ובפרט אם טומאתה מ"ת בשונה מע"ז] [ומהמת טומאה זו נטמאו בגדי בני יעקב משום חרב כחלל ולכן ציווה יעקב להחליף בגדיהם כדי שלא יטמאו] [אם משום שפוסקים כריב"ב, אם משום שהחמיר כריב"ב כעין מש"כ החת"ס שציווה החזו"נ בדרך השניה שם שיעקב חשש לדעת ר"ע בשבת שם], (ויש לציון שהאוה"ח אכן הביא את הפס' האמור לגבי תקרובת הנ"ל, ואילו בגמ' שם לגבי ע"ז הובא פס' אחר מן הנביא וישלך את עפרה על קבר בני העם).

בענין מנורה של כ"ח ומשקה בית מטבחים
רציתי להעיר על מה שהובא בסוף המדור בשבוע האחרון בשם המהר"ש"א בשבת שבחנוכה הדליקו הכהנים במנורה העשויה משברי כ"ח, חפשותי במהר"ש"א שם ולא מצאתי, וכמדומה שבגמ' במנחות מבוואר שאין כלי שרת מכלי חרס. ומה שהביא שם קו' האחרונים איך נטמא השמן הרי משקה בית מדבחאי דכן, כבר האריך בזה אחד הכותבים במדור מלחמתה של תורה, אמנם נפליתי מאד על רבותינו האחרונים, דבהדיא מבוואר בסוגיא שם ששמן מקבל טומאה לכו"ע כמבוואר בקרא דהגי ששאל את הכהנים על הנייד והשמן והשיבוהו שטומאת מת טמא ובוהו לכו"ע לא אישתבוש כהני, וע"כ או שטומאת עצמן יש בהם או שרק מטבחאי דכן ולא מדבחאי כמבוואר בסוגיא שם, דאל"ה לא מיתוקם קראי שהשמן מקבל טומאה, ומה הוקשה לרבותינו ז"ל.

תשובת הגר"י קורלנסקי שליט"א
להגאון ר"ד צ'פרוט שליט"א. יי"ש"כ על דבריו הנכונים כמה שיש ליישב ולבאר דברי האוה"ח.

תשובת הגר"י קורלנסקי שליט"א
למע"כ הגר"ש הכהן שליט"א עיין במהר"ש"א חולין דנ"ה א' שכתב כן. ובמה שהעיר על דברי המהר"ש"א דהא אין כלי שרת מכל"ח ההערתו נכונה, וכבר העיר זה בחי' כבוד שור ועיין כמה שהעיר עוד בשו"ת שואל ומשיב או"ח ח"ג סי' ע"א. מה שהעיר על ד' רבותינו האחרונים אכן לכא"ז צדק בהערתו ועיין בהגהות הר"ש שטובש שדפוס בסוף הגמרא שם בפסחים שהעיר מזה [וציינו בזה למש"כ בזה באריכות בתשו' רמ"ן סי' נ"ה, ועוד ראיתי להגאון בעל ויחי יוסף מפאפא בחידושיו לחנוכה סי' נ"ט שפלפל בזה].

בענין נס חנוכה
נסתפקו התוס' בשבת (דף כ"א) האם כבר היתה הגזירה שנכרי כוב בימי היוונים והקשה הרא"ם איך טמאו היוונים את השמן הרי נכרי אינו מקבל טומאה כשנגע במת. ואיך יטמא את השמן. ויש לתרץ דהיו ישראלים מומרים מתוניים המסייעים למלכות יון והם עזרו לטמא השמנים דמורו מקבל טומאה ממת והם נגעו בשמן לטמאו ואיתא במהר"ל דהיה ליונים עניין מיוחד להלחם לבטל ההדלקה במנורה ואין צריך לומר שהיו עמם קרקפלין של ישראל דמטמא באהל דא"כ יקשה שיאן צמיד פתיל מועיל לעניין קודשיו ונטמא הכד היחיד שמצאו אלא באמת לא הביאו מת ישראל, אלא נכנסו אנשים טמאים מומרים שטימאו במגעם את השמן.

תשובת הגר"י קורלנסקי שליט"א
להג"ר הרשטיין שליט"א אמת שיש ליישב כמ"ש, ויי"ש"כ שמעיין בדברי ודן כמה שיל"ע בהם.

הרב בנימין זר
מה שדן בטהור שבמקרא שאף על מגע זב לא הותר, מסתמא כוונתו לסברא שאין מגע זב טומאה היוצאת ממש, אלא אופן של טומאת הזב. יי"ש"כ על הדברים הנפלאים.

למעיישה

הרב שמואל פולק שליט"א

מזל טוב... ר' יענקלה כהן ב"ה סגר שידוך פרק ב' עם גברת לוי!!! אמנם מדובר בשני אנשים לא צעירים... אבל ענבי הגפן בענבי הגפן... כולם ברכו את גברת לוי שתזכה לאכול תרומה גדולה ותרומת מעשר עוד רבות בשנים... כל העיר דיברה על השידוך שקם ופרח כגן רטוב... המשפחה הקרובה משני הצדדים הגיעו למעמד הנישואין... אבל מי שהוא חד עין שם לב שיש קצת תכונה בשלחן של ה"מצד הכלה..." מדברים שם בשקט... אבל בלהט... אחד מהקרובים של החתן היה מאוד סקרן... הוא לא יכל להתאפק... הוא חייב לשמוע על מה הם מדברים עכשיו... זה נראה נושא מאוד מסעיר... מה כבר יכול להיות... הוא התקרב וניסה לדלות חצאי משפטים... ולתדהמתו לא היה גבול... מה יהיה עם הקבר... מיישה ידאג לקבר... רגע... ולמי שייך המספד?? טוב... וחצר הקבר... רבש"ע: מה קרה... מיישהו נפטר שם???

הוא כבר לא יכל להתאפק... הוא ניגש לאחד מקרובי הכלה ושאל: מיישהו נפטר אצלכם במשפחה?? לא!! לא נפטר... הכל בסדר... והם מומשיכים להתדיין בינם לבין עצמם... אז חצר הקבר שייך לה... רק המעמד לא... ומי מבטיח לנו שיתנו לנו את זה...?? בקיצור: זה היה נראה שאנשים שם לא רגועים... באמצע שמחת החתונה הם עסוקים כל הזמן עם הקברים שלהם והמספד... מה הסיפור???

בקיצור: מה מתברר... שגברת לוי הנכבדה!!! לפני תקופה קצרה קיבלה ירושה מאוד איסטרטגית!!! אבא שלה נפטר והוריש לה חלק מהחלקה של ה"קברי אבות" של המשפחה... ברגע שהיא ירשה את זה... כולם קיבלו לחץ דם... ובצדק!!! ועכשיו שהיא מתחנתת... זה כבר עבר מלחץ דם להתקפת לב... אתה יודע מה המשמעות?? המשמעות היא שגברת לוי הנכבדה... שהיא אישה לא צעירה במיוחד... התחנתה עם יהודי אנונימי ולא משנה מי הוא... וסו"ס אם אנחנו מדברים על קברים אז מקובלנו ש"שוב יום אחד לפני מיתתך..." ומי יודע מה ילד יום... לא סתם לובשים בגדי מתים בחתונה כי... כי מי יודע... ולך תדע... יום אחד גברת לוי מתבקשת ליישיבה של מעלה ובעלה יורש אותה דין תורה ומנשל את כל המשפחה שלנו מ"קברי אבות"... הוא לוקח את החלקה והופך אותה לחלקה של המשפחה שלו... ותעשה משהו... מה הפלא שהמשפחה של הכלה מרגישים ש"אימה חשיכה גדולה נופלת עליהם..." מילא אברהם אבינו... לכה"פ קיבל הבטחה... "ואתה תבא אל אבותיך בשלום, תקבר בשיבה טובה", אבל אנחנו כעת לא זוכים להבטחה הזו... אנחנו מאבדים את הערך הכמעט הכי

חשוב שנקרא "קברי אבות"... ואכן חלפו כמה שנים שקטות... וגברת כהן (לוי לשעבר) התבקשה ליישיבה של מעלה... בעלה נטמא לה... הלך אחר מיתתה ומירר בככי... בניו תמכו בו כל הדרך!!! (מותר להם להיטמאות ממנו... לא מהמת עצמו שהיא לא אבא שלהם...) וכשהגיעו לחצר הקבר הבנים נכנסו!!! עקרונית נכנסו!!! הם פחדו על אבא שלהם... הם ידעו שיש פה משפחה שלימה ומלוכדת שנמצאים במצב של חימום... לא רק מתם (אחד) מוטל לפניהם אלא כל מתיהם מוטלים לפניהם... בו בזמן שהבעלים החדש והטרי מופיע לפניהם כאן וקובע עובדות בשטח!!!

בשעות שלפני הלוויה הבנים בררו שתי וערב את המידות של חצר הקבר!!! הם שלחו אנשים שימדדו במדויק האם יש שם ארבע רוחות או שלוש... האם יש ברוחב של החצר קבר ארבע טפחים או אולי אפילו ארבע אמות לרווחא דמילתא דבית שמאי... ותכל'ס... זה לבד כבר החשיד... המשפחה המורחבת ראתה בזה ניסיון של השתלטות ולקבוע עובדות... אבל לא!! ממש לא!! הם בסה"כ רצו בכל מחיר להיכנס עם אבא שלהם בפנים... (ושוב: לאבא שלהם מותר להיטמא אבל להם אסור...)

בסוף התברר שכל העצבים והכעסים היו מיותרים... ועל דא וכיוצ"ב נאמר: "לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת" כי מי שהיה לפני שנתיים בבית דין של גזירות של חנן ואדמון הרי הם כבר גזרו ואומר ש"המוכר קברו ודרך קברו מעמדו ומקום הספידו באין בני משפחה וקוברין אותו בעל כרחו משום פגם משפחה..." כך שהכל בסדר...

עוד בתוך ימי השבעה ר' יענקל כהן ניגש לאחי המנוחה ומכר להם את חצר הקבר ואת המגרש של המעמד והמספד... הם שמחו לקנות את זה בכל מחיר שיושית... הוא כמובן ניכה להם מהמחיר את הקבר של אשתו שהוא מחויב לקבור אותה... שהרי תקנו קבורתה כנגד כתובתה... או אז כולם נענו ואמרו: עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן.

ואגב: כעת... כשהכל נגמר בככי ושירות... כעת הגיע תורם של בני המשפחה לשאול בזהירות את הבנים של ר' יענקל: אם לא תכנתם להשתלט על הקבר... אז למה שלחתם כ"כ הרבה אנשים למדוד... וכאן הונחו הדברים על השלחן... הם פורשים ובוכים והם פורשים ובוכים... הבנים פורשו ובכו... מתנצלים שחשדנו בכם כמו יהודה בקבורה של יצחק שחשד בעשיו שהולך להרוג את יעקב ולכן נכנס איתו יחד למערת המכפלה (כמבואר במדרש) והם פורשים ובוכים שעד כדי כך חשדו בנו... בסופו של דבר מזוג עוד כוס של יין ועוד כוס... והכוס מספר ט"ז הפיסה את דעתם לגמרי... גודר פרצות ישראל יגדור גם את הפריצה הזו ברחמים.

המשך שטור שבמקרא מעמ' ט'

הנה מבואר בדברי הגר"ד זללה"ה שגושן אינה מחלקי ארץ ישראל אלא שהיא סמוכה מיד לארץ ישראל ולכן הרי גושן עצמה אין בה טומאת ארץ העמים וא"כ לכאורה באמת לא עבר יעקב כלל במקום שהיה חשש ארץ העמים אמנם בדברי החת"ס משמע דבאמת הדרך מכניסתו למצרים עד גושן היה צריך להיטמאות, אלא שניצול ע"י אהל זרוק, ורק בגושן עצמה הבאנו מדבריו לקמן שכתב דגושן היא א", והדבר תמוה וכי יש חלק מחלקי ארץ ישראל שמונותק לגמרי מארץ ישראל ויש בינו לבין כלל הארץ מקום שטמא בטומאת ארץ העמים. ואפשר דכוונת החת"ס שבדרך ביאתו למצרים לפני שנכנס לגושן היה צריך לעבור בחלקים מארץ מצרים

אהל זרוק. וזה דלא כמ"ש החת"ס. אמנם בחזו"א (אהע"ז סימן קמ"ד סק"ז) הביא רא"י גדולה דהחסרון של שלית המנפנת הוא גם לגבי תוך הכלי, וכדברי החת"ס כאן. ויש עוד להאריך ואכ"מ.

והנה בחידושי מהרי"ל דיסקין [מכת"ק] כתב עה"פ בפרשתינו דכתיב [מ"ה כ'] ועינכם לא תחוס על כליכם כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא, שיוסף חשש שיעקב לא ירצה לדור במצרים משום חשש כלי חרס שלו שיטמאו בטומאת ארץ העמים ואין להם טהרה במקום, ולזה אמר לו יוסף כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא, ומי שיש לו גינה סמוכה ממש לארץ ישראל אינה מטמאה בטומאת ארץ העמים כמבואר בשלהי אהלות [פי"ח מ"ז] וא"י נגבלת עם מצרים עכ"ד.

הכלים שבתוך הספינה, וקמ"ל דאין הספינה מצלת עליהם מדין הצלת כלים המכוסים בכיסוי נסר או שפתחן מן הצד, הרי להדיא דגם לגבי הצלת תוכנם יש חסרון מנפנה.

דכלי הבא במדה תורת כלי עליו ואינו חוצץ בפני הטומאה, ה"ה דהך ספינה אינה חוצצת בפני הטומאה גם כשהיא קשורה ומאי קמ"ל שאינה חוצצת משום שהיא שטה בים, ובהכרח נדידון המשנה הוא כלפי

נררים
קהילות

נלימפואר
עמוד תורני מחזור

אנו זקוקים להשתתפות בהוצאות לזיכוי הרבים ניתן לתרום בעמדת קהילות מס' 8317 תורת הטהרה קטגוריה פנימית 3 אהלי טהרות וכן בקו הצדקה בשלוחה הנ"ל: 0732757000

< וכן בעמדות נדרים פלוס
תורת הטהרה שלוחה 6394 קטגוריא
2 לאהלי טהרות או בנדרים פון:
037630585 שלוחה 6394

ניתן לשלוח הארות והערות במסכת אהלות למדור מלחמתה של תורה עד ערש"ק (כולל) פרשת ויגש למייל: a153195264@gmail.com
או בפקס: 15336166932
עקב ריבוי המכתבים הננו להודיע כי בעת הצורך תינתן עדיפות למכתבים עד 500 מילים.

לקבלת הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת המייל: כמו"כ בכל עניני הגליון ניתן לפנות במייל הנ"ל
8592161@GMAIL.COM
או בפקס: 0548592161
בארה"ב: 13479092906
ארגנטינה: 1555273266
מקסיקו: 5525417397